

Samoupravni sporazum o združitvi TOZD je podpisan

LETO XVI — 182

Ljubljana, junij 1973

gradisov vestnik

GLASILO KOLEKTIVA PODJETJA »GRADIS«

Dne 17. maja, natančno ob 11,15, je 19 predsednikov DS in direktorjev TOZD v imenu 5500-članskega kolektiva podpisalo samoupravni sporazum o združitvi temeljnih organizacij združenega dela v GIP Gradis

Svečanemu podpisu samoupravnega sporazuma so prisostvovali: Karlo Sukič, predsednik komisije za organizacijo in razvoj ZK pri CK ZKS, Slavko Grčar, tajnik RS ZSS, Janez Tršan, predsednik RO sindikata gradbenih delavcev Slovenije Franc Praznik, sekretar občinske konference SZDL, Tone Kolar, predsednik občinske skupščine Ljubljana-Center, Bogdan Melihar, direktor Biroja gradbeništva Slovenije ing. Dušan Ribnikar, direktor Slovenijaceste ter številni ostali gostje. Uvodne besede je spregovoril glavni direktor ing. Hugo Keržan, slavnostni govor pa je imel predsednik DS podjetja dipl. oec. Leopold Ilovar.

Svečan podpis samoupravnega sporazuma predstavlja zaključek velikega, skoraj dveletnega dela. S

Čestitka Titu

Dragi tovariš Tito!

Ob Tvojem 81. rojstnem dnevu Ti v imenu delavcev GRADISA iskreno čestitamo z željo, da bi bil zdrav in nas še dolgo vodil in stal na čelu graditve samoupravne skupnosti.

Hkrati pa obljublamo, da bomo sledili Tvojemu delu in varovali revolucionarne pridobitve, ki smo jih pod Tvojim vodstvom že dosegli.

Sindikalni odbor
podjetja
GRADIS LJUBLJANA

tem sporazumom smo začrtali našo nadaljnjo pot, uredili naše medsebojne odnose in vsaj v prvi fazi uskladili interese naših TOZD do Gradisa. Razumljivo je, da je to šele začetek usklajevanja in oblikovanja odnosov, v katerih bo delavec v resnici odločal o pogojih in rezultatih svojega dela. Boj za nove odnose se torej šele pričinja. Vzporedno s tem morajo teči tudi integracijski procesi in oblikovanja TOZD. Gre za neločljiv proces združevanja dela in sredstev na samoupravnih temeljih v okviru podjetja.

Tako so se organizacije združene dela združile z namenom, da bi s samoupravnim sporazumom določile skupne cilje v okviru enotno dogovorjenega programa in ustvarjanja družbeno ekonomskih ciljev za doseganje optimalnih ekonomskih rezultatov.

● Vso pozornost ekonomskim odnosom

Predsednik DS dipl. oec. Leopold Ilovar je v svojem govoru med drugim dejal:

Pri dosedanjih splošnih razpravah o organiziranju temeljnih organizacij združenega dela so bili poudarjeni predvsem pravno-organizacijski problemi, v manjši meri in še to zelo posplošno, pa ekonomski odnosi, ki nastanejo z novo organizacijsko obliko — temeljnimi organizacijami združenega dela. Ta ugotovitev pa ne velja za naše dele v Gradisu, ker je bil v razpravah o teh vprašanjih bolj poudarjen ekonomski položaj temeljnih organizacij združenega dela in odnosi med temeljnimi organizacijami združenega dela v sestavi podjetja. To pa zato, ker že dosedanja organizacijska oblika skoraj v celoti ustreza zahtevam amandmajev. Kolektivi vseh naših poslovnih enot so se v polni meri zavedali, kako pomembno je vodenje enotne poslovne politike za vse temeljne organizacije združenega dela v sestavi podjetja. Ker pa se enotnost poslovne politike v znatni meri zrcali skozi enotno vodeno finančno politiko, je prevladalo enotno stališče, da se tudi z ustanovitvijo temeljnih organizacij združenega dela pri Gradisu ohrani koncentracija finančnih sredstev, ker je le na ta način mogoče dosegati optimalne poslovne učinke in zmanjšati poslovni tveganje.

Odločanje o koncentriranih finančnih sredstvih bo decentralizirano, in sicer po delegatih temeljnih organizacij združenega dela. Na ta način bodo ohranjene samoupravljalne pravice in obveznosti in onemogočeno odtujevanje sredstev temeljnih organizacij združenega dela.

Pri tem pa moram poudariti, je dejal L. Ilovar, da samoupravni sporazum še ne rešuje v celoti povezo-

(Nadaljevanje na 2. strani)

TOZD Frankfurt je postala enakopraven član Gradisa

Samoupravni sporazum

Na podlagi XXI. ustavnega amandmaja k ustavi SFRJ in v smislu 2. člena ustavnega zakona za izvedbo ustavnih amandmajev XX, do XLI. (Ur. list SFRJ, št. 29/71) so se delavci v temeljnih organizacijah združenega dela:

1. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Celje,
2. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Jesenice,
3. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Koper,
4. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Ljubljana,
5. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Ljubljana okolica,
6. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Maribor,
7. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota nizke gradnje,
8. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Ravne,
9. GIP »Gradis« TOZD Kovinski obrati Ljubljana,
10. GIP »Gradis« TOZD Kovinski obrati Maribor,
11. GIP »Gradis« TOZD Lesno industrijski obrat Skofja Loka,
12. GIP »Gradis« TOZD Obrat gradbenih polizdelkov Ljubljana,
13. GIP »Gradis« TOZD Strojno prometni obrat Ljubljana,
14. GIP »Gradis« TOZD Zelezokrivnica Ljubljana,
15. GIP »Gradis« TOZD Biro za projektiranje Ljubljana,
16. GIP »Gradis« TOZD Biro za projektiranje Maribor,
17. GIP »Gradis« TOZD gradbena enota Frankfurt — ZR Nemčija,
18. GIP »Gradis« TOZD Uprava stanovanjskih hiš in stanovanja »Gradis« Ljubljana,
19. GIP »Gradis« Samoupravna skupnost — skupne službe

na sestankih delovnih skupnosti, ki so bili v času od 13. aprila do 20. aprila 1973 odločili, da sklenejo

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o združitvi temeljnih organizacij združenega dela Gradbeno industrijskega podjetja »Gradis« Ljubljana, s sedežem v Kortkovi ulici 2.

OD LEVE PROTI DESNI: Slavko Grčar, tajnik RS ZSS, čestita kolektivu v imenu slovenskih sindikatov — Glavni direktor ing. Hugo Keržan: Prehod na novi čas bo zahteval še obilo dela — Predsednik delavskega sveta podjetja dipl. oec. Leopold Ilovar tik pred podpisom samoupravnega sporazuma — TOZD KO Ljubljana, Ravne in Nizke gradnje ob podpisovanju — direktor splošnih služb Rajko Zupančič, direktor biroja Bogdan Melihar, tajnik RS ZSS Slavko Grčar, predsednik občinske skupščine Ljubljana-Center Tone Kolar in predsednik republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije Janez Tršan

Delavska kontrola tudi v Gradisu

V desetletjih pred vojno so se delavci borili med drugim tudi za nadzor nad uresničevanjem pravic iz dela (skrajšanje delovnega dne, dopusti itd.), kasneje pa so si sindikati prizadevali, da bi zagotovili delavcem vsaj delen vpogled v delitev profita in še zlasti kontrolo nad tistim delom, ki je namenjen za razširjeno reprodukcijo. To je značilnost današnjih nemških, italijanskih in francoskih sindikalnih central in razlog za njihovo povezovanje v mednarodne zveze. Pri nas smo dosegli to, za kar se danes delavci v tujih deželah še bojujejo — samoupravljanje. Kar smo dosegli, pa še ne pomeni tistega neposrednega vpogleda v pretakanje kapitala, potrebujemo posebno obliko — delavsko kontrolo, ki bo rodila uspehe šele sedaj, ko smo ustanovili organizacijo združenega dela.

V samoupravljanje integrirana kontrola pomeni kontrolo vseh nad uveljavljanjem novih družbenoekonomskih odnosov, kontrolo nad reprodukcijo in razpolaganjem z rezultati živega in minulega dela. Kontrola pospešuje in zagotavlja uveljavljanje v ustavi zapisanih družbenoekonomskih odnosov in je torej sankcija samo proti tistim, ki se uveljavljanju takih odnosov upirajo. Delavska kontrola se mora vključiti v družbeno-ekonomske odnose kot ena od najpomembnejših funkcij samoupravljanja. Samoupravna delavska kontrola ni novim odnosom niti nadrejena niti podrejena funkcija samoupravljanja. S samoupravnimi akti je urejeno kako delavci oziroma temeljne organizacije združenega dela opravljajo kontrolo med združenim dohodkom, oziroma kako bodo sodelovali pri upravljanju tega dohodka. En sam organ tako celovite in vse odnose spremljajoče kontrole ne more obvladati. Kontrolo in evidenco nad delom moramo zato naložiti vsem organom samoupravljanja — delavskim svetom in drugim kolektivnim pa tudi izvršnim organom.

Organi kontrole imajo pravico do iniciative tudi navzven. Toda tudi ta mora biti praviloma institucionalno urejena s statutom oziroma sporazumom, kajti delavski svet mora vedeti prej in ne potem, kakšne ukrepe ali zahteve naslavlja kontrola na zunanje organe. Neposredno obračanje navzven bi morala biti pravica organov kontrole v vseh primerih, če notranji organi in tudi delavski sveti ne bi storili predlaganih ukrepov ali postopkov. Končno bi morali funkcijo kontrole graditi na načelu, da morajo organi o svojem delu obveščati delavce in tudi organe samoupravljanja ter zlasti delavski svet, ki slej ko prej ostaja najvišji izvršilni organ samoupravnega mehanizma.

Kakšne sankcije, ki bi si jih kdo dovolil izvajati za kritiko neustreznih samoupravnih odnosov in odločitev, bomo preprečevali za vse člane različnih organov in za vse samoupravljalce sploh, če bomo najostreje kaznovali tiste posameznike ali skupine, ki se za radi kritike znašajo nad posamezniki ali nad skupinami delavcev. Samoupravni kontrolni organi praviloma ne morejo sami izreka kazni niti organom niti posameznikom. V samoupravnih aktih pa bo treba natančno določiti, komu, kdaj in kakšen ukrep predlaga samoupravni kontrolni organ proti organom ali posameznikom, ki bi kršili samoupravne dolžnosti ali omejevali samoupravne pravice delavcev. Kritiko delavskega sveta, predloge za spreminjanje že sprejetih odločitev ali predloge za odpoklic bo na primer moral organ kontrole uresničiti prek zborov delavcev, kritiko in predloge za ukrepanje proti posameznikom pa prek delavskega sveta.

Ni dovolj, če kontrolo ustanovimo: še bolj pomembno je, da kontroli tudi določimo naloge oz. delo. Kontrola mora biti praktična, to se pravi — uporabna in taka, da bo gradila na dejstvih, mora pa biti tudi dosledna in odločna. Predvsem moramo organizirati kontrolo nad dohodkom, ki je namenjen za enostavno ali razširjeno reprodukcijo. Zagotoviti moramo kontrolo nad združenimi sredstvi tako v skupnostih temeljnih organizacij združenega dela kot tudi v vseh oblikah združevanja sredstev za določene namene. Če govorimo o kontroli dohodka, so to tudi obvezni in različni namenski skladi in najrazličnejši izdatki. Gre skratka za kontrolo nad tem, kaj se dogaja z rezultati, ki jih je dalo živo delo in še posebej, kaj je z minulim delom. Velik del dohodka, na katerega nismo dovolj pozorni, so stroški. Tudi tu bo kontrola neogibna. Kontrola nad gospodarjenjem in kroženjem »presežnega dela« je postavljena v središče vsebine dela kontrolnih organov in delavske kontrole sploh.

S podpisom samoupravnega sporazuma o združitvi temeljnih organizacij združenega dela so bile hkrati sprejete tudi naloge, da bo izpeljan takšen način poslovanja, ki je zapisan v tem sporazumu in s tem izpolnjena ustavna dopolnila v zvezi z združenim delom. Temeljne organizacije združenega dela (TOZD) v sestavu GIP GRADIS so se organizirale s sklepi njihovih organov upravljanja potem, ko so bile opravljene vse priprave za takšno organiziranje. S tem, ko je bilo ugotovljeno, kateri deli podjetja naj bi se organizirali kot TOZD, so bila tudi ugotovljena sredstva in obveznosti, ki odpadejo na posamezni del, kateri se je tako organiziral kot zaključena delovna celota, izpolnjujoč pri tem tudi pogoje ustavnih dopolnil za organiziranje v TOZD.

23. februarja 1973 je bil skupni zbor delegatov enot, ki so sedaj že organizirani kot TOZD. Na tem zboru so bila sprejeta stališča in način razporeditve poslovnega sklada za vsako TOZD, pri katerem je bilo upoštevano že minulo delo v tem, da se je glede na naš notranji sistem delitve dohodka od 1967. leta dalje lahko ugotovilo višino ustvarjenih sredstev vsake TOZD v skupnih skladih, taktat skladih podjetja, ali za kritje stroškov gradnje za trg v teh delih podjetja. Tako so postavljene sedaj začetne osnove na načelu enakopravnosti, čeprav v preteklosti vlaganja v razvoj ali nabavo opreme iz teh skupnih skladov niso tekla povsem po tem načelu, niti niso pri razporeditvi skupnih sredstev vsi enakopravno sodelovali. Z izpolnjevanjem ustavnih dopolnil, ko prevzemo temeljne organizacije združenega dela upravljanje vseh sredstev, predstavlja sprejem samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v GIP GRADIS po predhodnem soglasju o razporeditvi sredstev in obveznosti osnovo za nadaljnje delo in izvajanje poslovne politike.

Da bi bila zagotovljena varnost v poslovanju vsake TOZD, je bilo soglasno sprejeto načelo koncentracije finančnih sredstev ob decentraliziranem upravljanju. Vpeljati je potrebno določen sistem za kroženje prostih denarnih sredstev in pri tem zagotoviti, da ne bo prišlo do odtujevanja v TOZD ustvarjenih sredstev, ki jih posamezna TOZD začasno prepušča v to kroženje z namenom, da bo povečana finančna moč. V sistemu kroženja prostih finančnih sred-

stev je s sporazumom o združitvi vpeljan mehanizem t.i. »interne banke«, ki jo upravlja poseben odbor, sestavljen iz neposredno izvoljenih delegatov iz vsake TOZD; po eden iz vsake TOZD. Ta odbor ima po sklenjenem sporazumu pristojnosti, da ureja kroženje finančnih sredstev, kreditna razmerja ter odloča o vrstnem redu financiranja investicij v podjetju. Vse finančno poslovanje bo vodeno prek enega žiro računa pri banki, medtem ko bo potrebno v okviru »interne banke« organizirati evidenco o internih žiro računih za vsako TOZD ter vpeljati preglede o stanju sredstev in virov, da bo mogoče na tej podlagi v TOZD sprejemati poslovne odločitve.

Zavestno iskanje ciljev in oblikovanje politike TOZD bo mogoče doseči le s programsko ciljnim usmerjanjem v povezavi z načrtovanjem, organiziranjem, koordiniranjem in motiviranjem... Da bi dosegli temeljne cilje, je s sporazumom o združitvi TOZD v GIP GRADIS postavljen gospodarski načrt — letni in dolgoročni program. Gospodar-

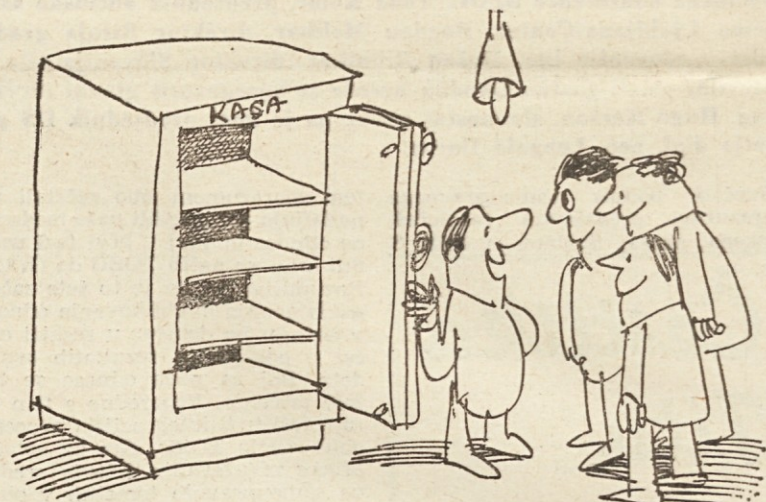
ski načrt, ki predstavlja splošni akt TOZD in s katerim se usklajujejo posamični interesi, usmerja dejavnost in politiko poslovanja za določeno obdobje. Ta ni samo seštevek načrtov vseh TOZD, kajti sicer ne bi bilo mogoče zagotoviti skladnega razvoja in dela v celotnem podjetju kot skupnosti TOZD.

Pri načrtovanju je nujen še finančni načrt. Za nemoteno poslovanje so potrebna finančna sredstva, pri čemer sta pomembna dva momenta: višina trajno razpoložljivih sredstev in da je struktura sredstev toliko elastična in hkrati čvrsta, da lahko obdrži finančno ravnotežje. Finančni načrt še ne predstavlja cilja, ker je samo denarni izraz gospodarskega načrta. Pripravljen je zato, da je z njim predvideno gibanje prejemkov in izdatkov, kakšna bo preskrba finančnih sredstev od zunaj in kakšen reden pritok iz tekočega poslovanja.

S tem, ko so v samoupravnem sporazumu o združitvi TOZD v GIP GRADIS zapisane in soglasno sprejete določbe o načinu poslovanja, so postavljene tudi osnove za oblikovanje politike TOZD in GIP GRADISA kot celote. Z vzpostavitvijo stabilnejšega sistema delitve mora biti zagotovljeno smotno ukrepanje v poslovnih odločitvah in hkrati z uveljavljanjem pravic o neposredni udeležbi v upravljanju s sredstvi in delitvi rezultatov dela zaostrena odgovornost posameznikov za posledice slabih odločitev.

Analiziranje poslovanja naj služi za ugotavljanje odklonev od začrtanih nalog. Pri tem pa moramo bolj paziti na pravočasno in izčrpno informiranje slehernega delavca v takšni obliki, da bo pospeševala uveljavljanja samoupravljalških pravic.

Z. R.

...in ustanovili bomo interno banko

NADALJEVANJE S PRVE STRANI — NADALJEVANJE S PRVE STRANI — NADALJEVANJE S PRVE STRANI — NADALJEVANJE S PRVE

vanje in korodiranje med deli podjetja, tj. temeljnimi organizacijami združenega dela, kar bo treba storiti skozi urejeno hierarhijo celotnega podjetja.

Vsaka temeljna organizacija združenega dela predstavlja skupnost določenega števila članov, od katerih ima vsak svoje posebne interese. Tako kot posamezni člani naše delovne skupnosti imajo svoje posebne interese tudi temeljne organizacije združenega dela v sestavi podjetja. Vsi člani delovne skupnosti in tudi vsi deli podjetja imajo različne, vsekakor pa svoje cilje in jim organizacija služi kot sredstvo za uresničitev teh ciljev. V vsaki temeljni organizaciji združenega dela bo šlo dejansko za različne interese različnih posameznikov in različnih skupin, zaradi česar bomo imeli stalno opraviti s kompromisom pri sprejemanju zlasti pomembnejših odločitev. Dejanskega stanja, ki bi pomenil enotnost ciljev, v bistvu sploh ni. Kar je za enega koristno, je lahko za drugega škodljivo, in obratno, kar v celoti velja tudi za naše temeljne organizacije združenega dela, je poudaril L. Illov.

● Pomembno vlogo bodo morale odigrati skupne službe

Pomembno vlogo pri koordiniranju med temeljnimi organizacijami združenega dela bodo morale odigra-

ti skupne službe. Do tesnejše povezanosti in večje solidarnosti pa bo moralo priti tudi med samimi temeljnimi organizacijami združenega dela, ker bo le tako mogoče ohraniti kohezijo podjetja in izboljšati poslovne rezultate. Solidarnost je sicer nujna, vendar ne za vsako ceno. Temeljne organizacije združenega dela bodo morale biti solidarne le, če je katera od njih prišla v neugoden ekonomski položaj zaradi objektivnih vzrokov ali zaradi zunanjih poslovnih vplivov, ne pa tudi v primerih, ko je do neugodnega ekonomskega položaja posamezne temeljne organizacije združenega dela prišlo zaradi subjektivnih vzrokov v njej sami. O taki obliki solidarnosti so se TOZD tudi dogovorile v sporazumu.

● Razdelitev sredstev in virov ter vloga interne banke

Ena od izredno težkih nalog komisije za pripravo predlogov pri uresničevanju ustavnih dopolnil so predstavljala sredstva, viri ter obveznosti, ki so bila doslej vodena na ravni podjetja, pred ustanovitvijo temeljnih organizacij združenega dela pa jih je bilo treba razdeliti na TOZD. Pri tem je potrebno poudariti, da gre v bistvu za porazdelitev upravljanja družbenega premoženja in v ta namen je bilo potrebno izvr-

šiti evidenčno razdelitev sredstev na temeljne organizacije združenega dela in skupaj s sredstvi prenesti tudi odgovornost delavcev, zaposlenih v njih, za družbena sredstva. Ugotovljena je bila pripadnost sredstev in virov vsake TOZD, ki so bila doslej vodena na nivoju podjetja; izdelane so bile začetne bilance sredstev in virov po temeljnih organizacijah združenega dela, pri čemer so bila upoštevana predhodno dogovorjena merila na podlagi katerih je bila opravljena razdelitev sredstev in obveznosti. Pri tem je bilo upoštevano delno tudi t.i. »minulo delo«. Zbrani podatki so namreč omogočali, da se je od leta 1967 dalje dalo točno ugotoviti delež posamezne TOZD pri vlaganjih v skupne sklade, v rezerve podjetja, v skupne rezerve gospodarskih organizacij, za nerazvita območja — pokrajine in za skupne potrebe kolektiva, in dalje, koliko je enota vložila v sklad podjetja za osnovna in obratna sredstva. Tako smo uspeli upoštevati načelo, da se bodo krožeča sredstva v celotni reprodukciji vrnila v tisto temeljno organizacijo združenega dela, iz katere tudi izhajajo.

● Sporazum bodo morali vsi spoštovati

Samoupravni sporazum pomeni najvišji akt v podjetju tudi za urejanje tistih odnosov, za katere so se

temeljne organizacije združenega dela sporazumele, da jih bodo urejale sicer same, vendar pa usklajale. V našem primeru ima samoupravni sporazum dvojni značaj. Nekatere odnose bo urejal izključno in v celoti, druge odnose pa bo le usklajal. Vprašanja, ki se bodo pojavila kot skupna vprašanja vseh temeljnih organizacij združenega dela, bo mogoče urejati le sporazumno med vsemi temeljnimi organizacijami združenega dela. Individualnemu reševanju teh vprašanj se bodo temeljne organizacije združenega dela morale odpovedati. Reševale jih bodo lahko same in sporazumno ali pa jih bodo prepustile skupnim organom. Glede na to, da so temeljne organizacije združenega dela združene, zahteva to uskladeno ravnanje tudi znotraj njih samih in ne samo v odnosih z ostalimi temeljnimi organizacijami združenega dela v sestavi podjetja.

Kot osnova za sporazumevanje mora biti dosežena soglasnost vseh temeljnih organizacij združenega dela. Subjekti samoupravnega sporazumevanja znotraj podjetja so temeljne organizacije združenega dela. Samoupravni sporazum ima značaj pogodbe, kar pomeni, da ga bomo morali spoštovati in da ga ni mogoče enostransko preklicati brez soglasja drugih.

Združenitev temeljnih organizacij združenega dela v sestavi našega podjetja temelji na interesnem na-

čelu. Enote v sestavi podjetja so že doslej spoznale, kateri so ti skupni interesi in kako se lahko skupno uresničijo. Nesporno se skupni interesi odražajo iz samoupravnega sporazuma in skupni enotni poslovni politiki podjetja, dalje v skupni finančni in tržni politiki, še zlasti pa v skupni razvojni politiki podjetja in temeljnih organizacij združenega dela.

Iz ustavnega amandmaja XXI. izhaja, da imajo kolektivi pravico odločati o vseh bistvenih vprašanjih, pomembnih za doseg osnovnega cilja TOZD tj. zagotoviti obstoj in s tem ohranitev družbenega premoženja ter povečanje materialne osnove in izboljševanje kadrovske strukture zaposlenih delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela.

Le tako bo delavcem zagotovljena ekonomska in socialna varnost, ki je obenem tudi pogoj za obstoj in razvoj družbene skupnosti. To varnost pa lahko zagotovi le trajni obstoj in razvoj temeljne organizacije združenega dela, trajna zaposlitev in neodtujljiva pravica delavca do rezultatov svojega dela do sredstev v upravljanju v temeljni organizaciji združenega dela ter pravica do samoorganiziranja v združenem delu.

Sporazum je podpisan, prihodnost pa je odvisna od nas samih in rezultatov našega skupnega dela.

C.

Za naša življenja gre

Mesec varnosti je za nami. 2.689 članov kolektiva se je na 28 predavanjih, ki so bila povezana s predvajanjem filmov, ponovno seznanilo z varstvom pri delu, varstvenimi predpisi, o pomoči ponesrečencem in načinih, kako bi nesreče preprečili.

Mesec varnosti je trajal od 15. aprila do 15. maja. Mnogo novega in koristnega je bilo povedanega na sestankih po delovnih skupinah, še posebno, ko je bilo govora o poškodbah pri delu, o analizi vzrokov poškodb in o življenjskih in delovnih razmerah delavcev v Gradisu. Vsa predavanja so bila spremljana s filmi, kot so »Vrnitev v življenje«, »Utrip življenja«, itd. Predvajan je bil tudi film o gradnji hladilnega stolpa v Šoštanj.

Kljub temu, da večina zaposlenih pozna predpise s področja varstva pri delu, se še vedno dogajajo na delovnih mestih in tudi hujše nesreče. Včasih se res zgodi, da bi lahko še tako pazili in upoštevali vsa pravila, pa bi bila nesreča vseeno tukaj. Vendar je takih čedalje manj in čedalje več je vse odvisno od izjemnosti, sposobnosti in pazljivosti človeka. Ravno varstvo pri delu je področje, kjer je skoraj vse odvisno od dobre priprave, pazljivosti in ne nazaenja — od upoštevanja predpisov.

V tem mesecu smo opazili, da je bilo nesreč res manj kot običajno in to nam je še bolj potrdilo misel, da z večjo pazljivostjo in upoštevanjem varnostnih predpisov lahko zmanjšamo nesreče pri delu. To naj bo spodbuda za ostale mesece v letu, ki uradno niso posvečeni varnosti pri delu, naj bo dokaz, da bomo doživljali na gradbiščih in v obratih vedno manj nesreč, čim bolj se bomo držali predpisov. Nikar ne bodimo nemarni pri tem, saj gre vendar za naše zdravje in za zdravje ali pa tudi življenje naših sodelavcev.

Naslednje vrstice pa smo odstopili samim delavcem, ki o mesecu varnosti ter o varnosti nasploh pravijo takole:

Franjo Vojsk, Koper:

Tudi električarji prispevajo k varnosti

Varstvo pri delu je eden od glavnih in vsakdanjih dejavnikov dela. Vsak delavec mora paziti na svojo varnost, še bolj pa na varnost svojega sodelavca in cele skupine. Da bi se ljudje čimbolj seznanili, kaj je varstvo pri delu in koliko pravzaprav to pomeni danes, je bilo pripravlenih v naši koprski enoti več predavanj o tej temi. Ta bodo pripomogla, da bomo delali varneje in z manj poškodbami kot doslej.

Pri varstvu imamo svojo vlogo tudi električarji, trudimo se, da bi elektriko napeljali tako, da ne bi ogrožala življenja delavcev in seveda tudi nas samih. Ozemljitve so zveste spremljevalke vseh električnih naprav. V ta namen so izdani razni predpisi, ki določajo, da morajo biti vse ozemljitve izvedene tako, da ob okvari v izolaciji ni ogroženo življenje strežnega osebja. Ozemljilna upornost mora biti zato dovolj majhna, tako na primer pri uporabi zaščitnega ničenja manj kot 2 Ohma. Seveda pa ne smemo izključevati možnosti poškodb na ozemljitvenih napravah in je zato potrebna stalna kontrola ozemljitvene upornosti.

Sejfula Mamić, Ravne:

Prvi pogoj za varno delo je dobra organizacija

Dobra organizacija dela je prvi pogoj za varno delo. Predvsem se starejši delavci zavedamo, da si moramo pred delom urediti delovno okolico in da moramo uporabljati zaščitna sredstva, kadar je to potrebno. Tega pa se posamezniki ne zavedajo, predvsem pa ne mladina in novinci. Prav pri teh je največ nepotrebnih nesreč.

Pri izvrševanju svoje dolžnosti se je v Bohovi smrtno ponesrečil naš zvesti sodelavec Franc Viher

Franc Gomboc, Ravne:

Mislimo na posledice nezgod

Mislim, da mladina ni dovolj resna glede pazljivosti. Vsi premalo mislimo na posledice nezgod, Marsikdo se spametuje šele, ko je prepozno. Zamenjamo delovno okolje, ker preveč hitimo z delom. Zaščitna sredstva so večkrat slaba, npr. delovni čevlji. Pri nabavi teh bi morali bolj paziti na kvaliteto. Mislim, da bi bilo pri delu dosti manj nesreč, če bi bolj do-

Hitreje pomisli, nato delaj!

Edvard Bališ, Ravne:

Novince je treba seznanjati z varstvom

Z uvedbo rednih letnih preizkusov iz varstva pri delu so delavci še kar seznanjeni, kako se mora varno delati. To je zelo pomembno za nove delavce. Se vedno pa je premalo propagande o varnem delu. Prav bi bilo, da bi podjetje nabavilo kakšen film s konkretnimi primeri, kako se lahko miselno poškoduje. Delavec mora preiti v kri, da se pri vsakem delu nosijo primerna zaščitna sredstva, predvsem pa čelada in zaščitna očala. Če bomo to uspeli, bo veliko manj nepotrebnih nezgod.

Mario Herbec, KO Maribor:

Stalno izobraževanje na področju varstev

Čeprav v naši enoti v zadnjem času pada število nezgod in je pogostnost nesreč pri delu nekje pri dnu lestvice vseh PE, se s stanjem ne smemo zadovoljiti. Analize nezgod nam pokažejo, da se bi tudi nezgodam, ki so bile navidez neprepredljive, dalo izogniti. Nujna je nenemna preventivna akcija v obliki neposrednega informiranja vseh zaposlenih predvsem o pravicah in dolžnostih vsakega posameznika.

Pri tem naj bi se posluževali pravilnika o varstvu pri delu podjetja, ki vsebuje tudi vsa določila zakona o varstvu pri delu. Primerna razlaga in primerni pripomočki (kot npr. filmi, ki smo jih videli na predavanju službe varstva podjetja in odbora za varstvo v mesecu varnosti v podjetju) so oblika vzgoje, ki zagotavljajo večjo informiranost in znanje na tem področju in v veliki meri lahko vplivajo na zmanjševanje števila nezgod. Ja koncu želimo, da bi rubrika »Nezgoe nas opozarjajo« v Gradisovem vestniku zavzemala čim manj prostora.

Ludvik Mihalič, GV Maribor:

Potrebujemo več predavanj

V času »meseca varnosti« smo imeli dne 23. 4. 1973 na našem gradbišču zelo poučno predavanje o varstvu pri delu s prikazovanjem filmov.

Kakor predavanje so na nas tudi filmi vplivali zelo poučno. Jasno so namreč pokazali, da je tak način poučevanja ljudi o možnosti raznih nesreč in njih preprečevanju zelo poučen. Delovni ljudje menijo, da bi se morale take akcije pripravi tudi v bodoče. S tem bi se možali odstotek tudi v našem celotnem kolektivu.

Največ pozornosti bi morali biti deležni ljudje, ki prvič nastopijo delo v našem podjetju. Nепrestano je treba skrbeti, da ima vsak delavec potrebna zaščitna sredstva, saj je ta v večini primerov preprečujoče mnogo poškodb, nesreč ali celo smrti.

S tem predavanjem smo bili kar zadovoljni, še posebej pa ko je to, Snajder razdelil najbolj zaslužnim delavcem pri varstvu v gradbenem delu značke in pohvale.

Jože Karun, KO Ljubljana:

Ne zanemarjajmo zaščitnih sredstev

V mesecu varnosti pri delu smo tudi v naši enoti KO Ljubljana posvetili dve uri časa za pregled in oceno, kaj smo storili, da bi bilo čim manjše število nesreč in poškodb pri delu. Delavci oddelka za varstvo pri delu so pripravili poročilo o poškodbah za celotno podjetje, kakor tudi podrobno poročilo za našo poslovno enoto. Z malo večjo pazljivostjo in uporabo zaščitnih sredstev bi verjetno do marsikateri nesreče ne prišlo. S predvajanjem dveh kratkih filmov smo videli, kakšne so lahko posledice, če zanemarjamo zaščitna sredstva. Mislim, da je bila akcija komisije popolnoma uspešna in da bo vsak posameznik po listem, kar je videl in slišal, še bolj dosledno uporabljal zaščitna sredstva, ki mu jih nudi podjetje.

Martin Golnar, GV Ljubljana:

Delovne obleke naj bodo močnejše

Vsebina predvajanega programa o varnosti pri delu je bila zelo v redu, saj so bile podane glavne značilnosti varstva pri delu ter nezgod v enoti in v podjetju in za primerjavo tudi zunaj podjetja. Celoten program pa so dokaj popestrili prikazani filmi, predvsem pa film o skrbi za invalide, kjer človek vidi, kaj lahko prinese težja nesreča.

Kar se varstva tiče, pa mislim, da naj bi bile delovne obleke v bodoče močnejše in trajnejše. Mogoče bi bilo dobro, da bi bile na bolj izpostavljenih mestih proti odrgnjenju ojačane s kakim odpornejšim materialom.

Franc Zupančič, GV Celje:

Za predavanja je vladalo veliko zanimanje

Član kolektiva so z odobravanjem sprejeli predavanja o varstvu pri delu, celo s pripombo, naj bi se izvajal program mogoče vsaj vsako leto enkrat. Kra-

tek oris vzrokov nesreč pri delu, ki ga je podal šef oddelka za varstvo pri delu tov. Skofice, stroški ob nesrečah, ki jih je opisal tov. Lorenčič ter minimalni pogoji, ki so s predpisi določeni za gradbenega delavca (stanovanje, ureditev gradbišč, prehrana), o katerih je govoril ing. Roškar, so naleteli na veliko zanimanje pri delavcih. Pripomnil bi le, da bi v filmski izbor vzeli Gradisovo gradbišče (in ne Mont Blanc). Poleg tega bi pripomnil, naj bi bili filmi slovenski ali pa hrvaški, kot je bil film o rehabilitaciji invalidov.

Drago Vidovič, GV Koper:

Več skrbi za delovnega človeka

V vsaki PE, bi morali uvesti statistično analiziranje poškodb. S tem bi spodbujali ljudi k boljši in smotnejši uporabi zaščitnih sredstev. Ljudje smo pač taki, da po nezgodi ali poškodbi opazimo vse pomankljivosti, zakaj je nezgoda nastala. Mislim, da je pozitivno, da čim večkrat opozarjamo na poškodbe, ki se nastajajo na zaščitna sredstva, ki se nepravilno uporabljajo. Vsi zaposleni smo na delovnem mestu odvisni drug od drugega, zato moramo skrbeti, da sodelavca ne poškodujemo. Najlepše je delati z zdravimi, nasmejanimi ljudmi in to bi naj bil naš cilj.

Lojze Turel, GV Ljubljana:

Vsako tveganje se tragično konča

Skrb za varnost in za varno počutje delovnega človeka na delovnih mestih mora biti ena naših glavnih nalog pri organiziranju novih gradbišč, kakor tudi

TEORIJA IN PRAKSA

na gradbiščih, ki so že v polnem razmahu. Pogostokrat se pojavljajo razne nepravilnosti pri uporabi zaščitnih sredstev, posebno še pri nošenju zaščitnih očal, čelade in varnostnega pasu. Ti velikokrat obvarujejo pred poškodbami, ki so včasih zelo hude. Tvegamo, posebno pa takrat, ko gre za varnostne ukrepe, češ saj to ni tako hudo nevarno, saj vsak pozna predpise; posebno se otepamo dodatnih stroškov.

Če si zamislimo, da se to naše tveganje velikokrat tragično konča in če se zavedamo materialne in moralne odgovornosti za ponesrečenca, potem pridemo do spoznanja, da moramo za varnost naših ljudi napraviti vse varnostne ukrepe, ne glede na to, koliko to stane, kajti še vedno je to ceneje, kot da naše napake popravljajo v ambulantah ali v drugih podobnih ustanovah.

Ing. Jože Malgaj, Laško:

Uspešno varstvo pri delu

Kako pridobiti delavce, da bi spoštovali pravila o varnem delu, je bil tudi naš problem. Večkratna kratka predavanja, opozarjanje na nevarnost pri delu in nagrajevanje delavcev je prineslo zaželen uspeh. Skoraj vsakemu delavcu bi morali dati pohvalo, vendar nekateri so pri tem storili še več, kot pa se je od njih zahtevalo, saj niso samo s svojim delom dali primer drugim, ampak so opozarjali tudi druge sodelavce na napake in nevarnosti. Najzaslužnejše člane smo v letošnjem letu pohvalili. Pohvale jim je podelil predsednik odbora za varstvo pri delu podjetja Gradis dne 16. 3. 1973. Pohvaljenih je bilo kar 5 delavcev in od teh so dobili pohvale že drugič: VK tesar Ivan Višnjič, KV tesar Emsud Hukanović in PK zidar Nikola Čulibrk. Vsi trije so zelo disciplinirani delavci, v preteklem letu niso zamujali in niso bili na bolniškem dopustu. S svojim delom in s spoštovanjem predpisov so prispevali mnogo, ne samo za naše gradbišče, ampak tudi za kolektiv GRADISA.

Alojz Janžekovič, Nizke gradnje:

Med ukrepe za varnost sodijo tudi zdravniški pregledi

Kot kvalificiran varilec sem zaposlen v PE Nizke gradnje Maribor na gradbišču v Prelogah, kjer gradimo dva viadukta v skupni dolžini 800 m. Na tem gradbišču nas je zaposlenih skoraj 100 delavcev in večina od nas je že delala na podobnem objektu — na viaduktu Ravbarkomanda pri Postojni. Delo na takih objektih je precej nevarno in zato je treba še bolj poskrbeti za varnost pri delu. Največji del našega dela moramo opravljati na večjih višinah. Kljub vsem zaščitnim sredstvom in opremljenosti (varnostni pasovi, lovilni odri in mreže) se dela na višini ne more opravljati delavec, ki zdravstveno ni sposoben. Zato je naša enota organizirala obvezen zdravniški pregled za vse delavce, ki bodo delali na višini. Za zaščitna sredstva je pri nas na gradbišču poskrbljeno, imel bi pa samo pripombo, da bi varilci in delavci na podobnih delovnih mestih morali dobivati mleko.

Kristjan Helbl, Ravne:

Okolica dela mora biti zaščitena

Organizacija varstva pri delu na gradbišču mora biti zelo dobro organizirana. Odgovorni člani kolektiva morajo skrbeti, da so delovna mesta, kjer preti nevarnost, dobro zaščitena, da se delo ne sme izvrševati, dokler ni okolica, kjer preti nevarnost, zaščitena. Delavci, ki opravljajo delo na nevarnih delovnih mestih, pa se morajo strogo držati navodil predpostavljanih. Na gradbišču Cinkarne v Celju je varstvo pri delu zelo dobro organizirano. Saj na tem gradbišču delajo večinoma

dolgoletni člani kolektiva, ki so dobro poučeni, kaj vse se mora napraviti, da ne bi prišlo do nesreče.

Zaščita na gradbišču je zelo širokega pomena, saj smo vsi ljudje, največja želja in sreča vsakega človeka je zdravje. Seveda se človek, dokler je zdrav, ne zaveda, koliko zdravje pomeni. Zato moramo vsi člani kolektiva pred vsakim delom organizirati delo tako, da ne bi prišlo do nesreče. S tem bodo vsi zdravi, ne bo poškodb in to bo naša korist in korist vsega podjetja. Cesar pa zelo pri-manjkuje na našem gradbišču in mislim, da povsod pri gradisu, so predavanja, informacije in prikazovanje filmov, bodisi o delu pri Gradisu ali o varstvu pri delu. Res dobivamo Gradisov vestnik, v katerem najdemo dosti poučnega. A vedno si človek bolj zapomni, če neko stvar vidi in sliši.

Stefan Roj, KO Maribor:

Kako preprečiti nezgode

V mesecu, ki je bil posvečen varstvu pri delu, smo imeli v kovinskih obratih v Mariboru zanimivo predavanje z udeležbo dveh filmov. Seznanjeni smo bili s poročilom o nezgodah v našem podjetju ter izgubljenih urah, ki niso majhne, nato pa še posebej z nezgodami v našem obratu. Precej primerov bi bilo možno preprečiti. Ostane le vprašanje — kako? Kljub temu v našem obratu ni bilo večjih nezgod, ki bi terjale invalidnost. Po naročilu šefa oddelka za varstvo pri delu Janeza Skofica in ing. Lorenčiča je naš obrat na zadovoljivem mestu.

Po poročilu so bile podeljene diplome z značko iz varstva pri delu delavcem, ki so uspešno opravili izpit, niso pa imeli v preteklem letu delovne nezgode ter so upoštevali vse ukrepe za varno delo.

Maks Weissenstein, KO Maribor:

Več pogovorov z delavci o varstvu

Razglasitev meseca varnosti pri delu v podjetju, uvedenega v tem letu, je zelo pohvalna. Vendar mora biti uspeh izkazan v zmanjšanju nezgod pri delu ne le v »mesecu varnosti«, temveč v vsem letu. Poudariti naj bi predvsem dosledno uporabo vseh zaščitnih sredstev, za katera se izdajajo ogromni denarni zneski, da bi se zagotovilo kar najbolj varno delo zaposlenih delavcev. Predavanje, katerega so imeli delavci oddelka za varstvo pri delu Gradis v naši poslovni enoti, je bilo zelo poučno, saj je bilo povedano in s filmom prikazano vse gorje ter posledice, ki jih imajo pri delu. Prisotnim je nehotno vsililo razmišljanje o vrednosti zdravja v življenju. Menim le, da bi s prikazovanjem filmov in komentarjem lahko v bodoče prikazali nastanek nesreče in vzroke — bodisi zaradi pomanjkljive zaščite ali malomarnosti neodgovornih oseb. Odgovorni delavci iz varstva pri delu bi morali z direktnim kontaktom z delavci v proizvodnji pred vsakim predavanjem proučiti težave in probleme, ki nastopajo v njihovem delovnem okolju. S tem bi precej pripomogli k razumevanju varstva pri delu.

Tomo Zorman, GV Ljubljana:

Dobri vtisi s predavanj Zahvala

Predavanje, ki smo ga poslušali, je bilo zelo poučno in rad bi, da bi jih še organizirali; mogoče v zimskem času. Tako bi si delavci zapomnili, kaj morajo storiti na svojem delovnem mestu. Moram omeniti, da so zadnji dve leti delovne obleke zelo površno in pomanjkljivo izdelane — nimajo žepa za meter itd. Čevlje dobivamo enkrat letno, vendar je njihova življenjska doba največ sedem mesecev, če so dobro vzdrževani, drugače pa štiri ali pet mesecev. Pri pregledu bi morali včasih tudi reklamirati izdelke, če niso dobri.

Direct costing v gradbeništvu

Z novimi odnosi v poslovanju podjetja na osnovi ustavnih sprememb in z ustanovitvijo TOZD moramo uvesti v svoje delo tudi določeno sistematiko, ki nam bo razčistila v pogled v delovni proces in omogočala odpravljanje napake in povečevati uspehe.

S preglednejšo sliko poslovanja nastopa že hkrati »na plan« tudi nosilec odgovornosti za morebitne napake in vzroke neuspehov. S tem je omogočeno dvojje: odpravljati napake in izboljševati sistem nagrajevanja, ki še bolj vpliva na rezultate dela.

Eden izmed členov nove sistematike dela je uvedba metode gibljivih (neposrednih, variabilnih, direktnih) stroškov, ki je tudi že nam znana pod imenom DIRECT COSTING METODA. Zaradi svoje enostavnosti in razumljivosti — v aproksimativni, vendar zadovoljujoči obliki — je kot nalašč uporabljiva za planiranje in kontrolo dela tudi v gradbeništvu.

Bistvo te metode so naslednje ugotovitve: vrednost proizvodnje so stroški in pripadajoč ostanek dohodka, kar lahko izrazimo s formulo

$$VP = S + \text{Ost. D.} \quad (1)$$

Osnovni element prodajne cene so stroški. Ako pazimo na stroške in jih zreduciramo na najmanjšo možno mero, dosežemo pri isti realizaciji maksimalni poslovnih uspeh. To pa je cilj našega dela.

Da pa bomo lahko vodili pregled nad stroški, moramo imeti pregled nad njihovo sestavo.

Že ime samo nakazuje stroškovno strukturo, ki deli stroške po kriteriju zajemanja na *direktne stroške* in analogno na *indirektne stroške*.

Direktni stroški so neposredno vezani na predmet izdelave: to so materiali, vgrajeni v objekt, in izdelavni osebni dohodki delavcev, ki so objekti zgradili oziroma vdelali material v objekt. Zato jih imenujemo tudi neposredne, gibljive, variabilne stroške. Gibljivi zaradi tega, ker rastejo premosorazmerno z velikostjo objekta ali izdelano količino proizvodov.

Indirektni stroški so vsi stroški, ki ne rastejo premosorazmerno z velikostjo objekta ali količine proizvodov. To so vsi režijski stroški poslovnih enot, režijski stroški skupnih služb in amortizacija. Imenujemo jih tudi posredni, stalni, fiksni stroški.

To pa je seveda le približno res. (Več o opredeljevanju stroškov bo v nadaljevanju te razprave.) Najbolj problematični so v našem primeru režijski stroški skupnih služb, ki se v določenem znesku gibljejo skoraj premosorazmerno obsegu dela (kar je posledica ključa prispevka z izvršnimi urami in amortizacijo). Vendar se bomo zaenkrat odločili za prvo grobo aproksimacijo in jo v celoti šteli med stalne stroške.

Drugi problem okrog direktnih stroškov je opredelitev t. im. »pripravljalnih del«, ki pa normalno vključujejo tudi zaključna dela.

»Pripravljalna dela« so lahko zajeta s predračunom pri velikih objektih, kot je npr. avtocesta, kjer dosega vrednost teh del tudi po nekaj milijonov novih dinarjev, ali pa so vkalkulirana s faktorjem kot določen del izdelavnih oziroma vkalkuliranih osebnih dohodkov.

(Način uporabe kalkulacijskega faktorja je tako zastarel in netočen, da predstavlja popoln anahronizem v primeri z novimi načini, kot je DC-metoda.)

»Pripravljalna dela« bi morali zajemati na posebnem stroškovnem mestu, kar pa je predmet globljega posega v organizacijo poslovanja. Zaenkrat jih bomo zaradi enostavnosti šteli kot direktne stroške, čeprav do določene mere megljijo realno ceno objekta.

Torej: stroški S so vsota gibljivih, variabilnih (Sv) stroškov in stalnih, fiksnih (Sf) stroškov, tj.

$$S = S_v + S_f \quad (2)$$

Ako združimo obrazca 1 in 2, dobimo, da je vrednost proizvodnje vsota variabilnih in fiksnih stroškov ter ostanka dohodka:

$$VP = S_v + S_f + \text{Ost. D.} \quad (3)$$

Bistven kazalnik DC metode je ZNESEK POKRITJA, ki predstavlja razliko med vrednostjo proizvodnje in variabilnimi stroški

$$P = VP - S_v \quad (4)$$

Pokritje (P) vsebuje še stalne stroške (Sf) in ostanek dohodka (ost. D.)

— Stopnja pokritja (SP) nam pove, kolik del vrednosti proizvodnje nam ostane za pokrivanje stalnih stroškov (Sf) in želenega ostanka dohodka.

$$SP = \frac{P}{VP} \cdot 100 \quad (5)$$

— Zanima nas vprašanje, pri kateri najnižji vrednosti proizvodnje so pokriti vsi fiksni stroški poslovne enote. To najnižjo vrednost proizvodnje imenujemo prag rentabilnosti (PR) in jo dobimo iz razmerja stalnih stroškov in stopnje pokritja:

$$PR = \frac{S_f}{SP} \cdot 100 \quad (6)$$

Prag rentabilnosti (PR) loči v grafičnem prikazu poslovanje, v dobi ustvarjanje vrednosti proizvodnje (VP), na cono izgube in cono »dobička« rentabilnosti poslovanja (glej grafični prikaz).

— Zanimiv je še podatek o stopnji poslovne varnosti (SV). Poslovna varnost (V) je razlika med vrednostjo proizvodnje (VP) in pragom rentabilnosti (PR):

$$V = P - PR \quad (7)$$

Stopnja varnosti pa je razmerje med varnostjo poslovanja in vrednostjo proizvodnje

$$SV = \frac{VP - PR}{VP} \cdot 100 \quad (8)$$

— Ako pa stopnjo poslovne varnosti odštejemo od 100 %, dobimo *stopnjo ogroženosti poslovnega uspeha* ali na kratko *stopnjo rentabilnosti* (SL), ki pa je istočasno razmerje med pragom rentabilnosti in vrednostjo proizvodnje

$$SL = \frac{PR}{VP} \cdot 100 \quad (9)$$

To je na kratko vse na vprašanje, kaj iščemo z DC metodo, čeprav s tem možnosti njene uporabe še niso izčrpane.

Praktični primer nam bo najbolje pokazal enostavnost uporabe DC metode pri analizi poslovanja (nov. bilanca 1972):

Iz zgoraj navedenega lahko vidimo, da je PE (TOZD) uspešnejša le:

— če so stroški materiala in izdelavnih OD pri dan ivrednosti proizvodnje čim manjši, t. j. če je stopnja pokritja čim večja,

— če je vrednost proizvodnje pri danih fiksnih stroških čim večja,

— če je prag rentabilnosti čim manjši, tj. da je zona rentabilnosti čim večja oziroma zona izgube čim manjša (glej grafični prikaz),

— če je »stopnja varnosti poslovanja« čim večja, odnosno stopnja ogroženosti finančnega uspeha čim manjša.

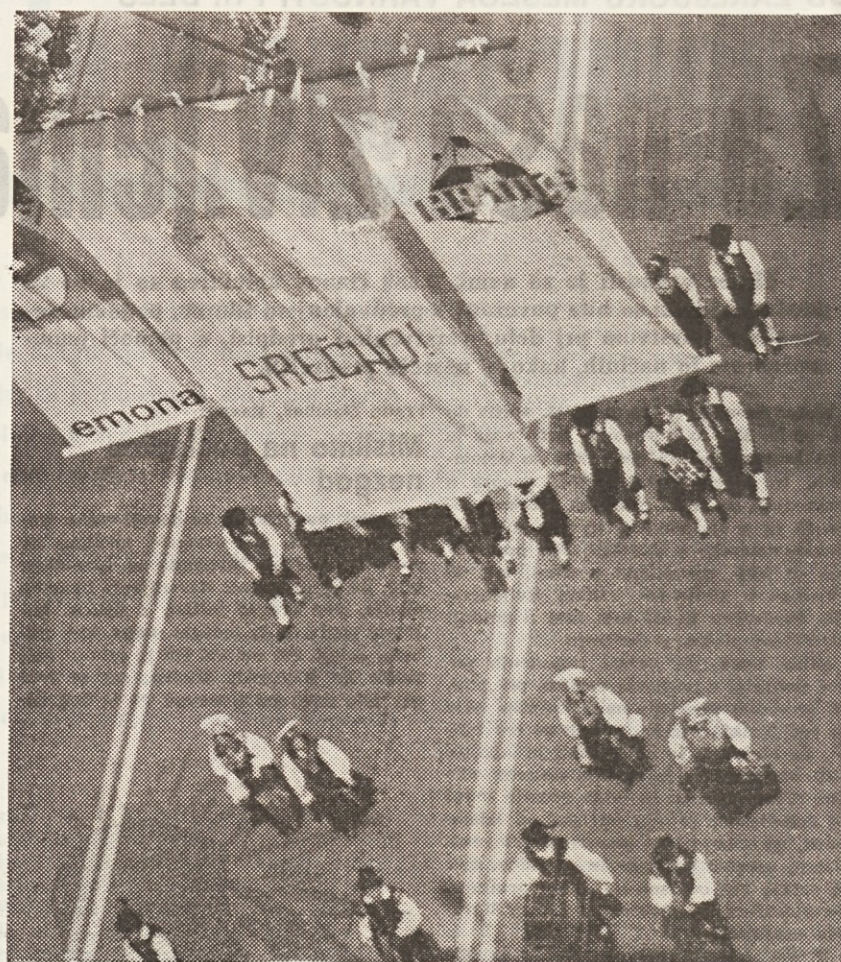
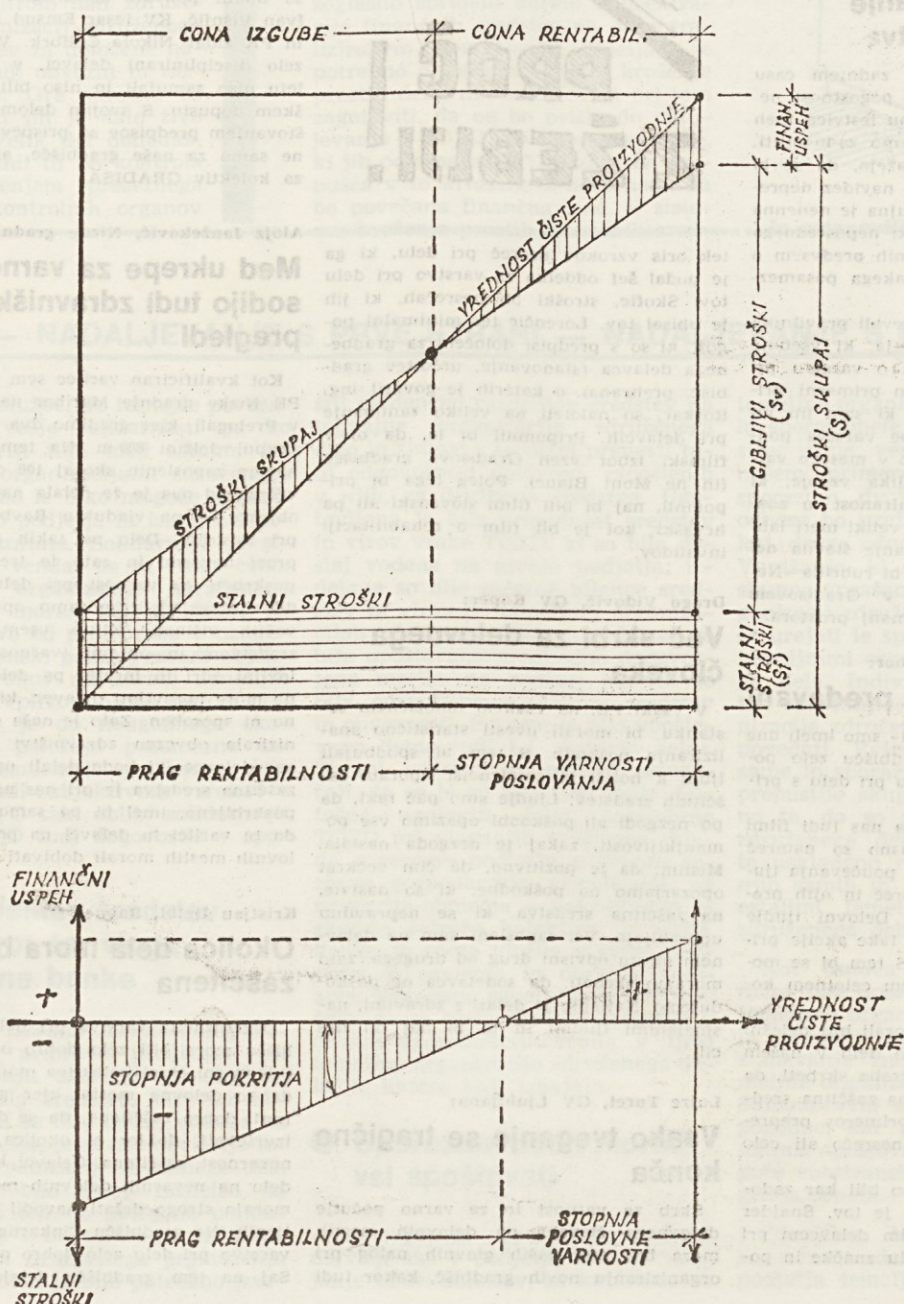
Iz celotne razlage vidimo, da so v središču pozornosti DS metode stroški, ki jih lahko planiramo in s to metodo kontroliramo. Osnovno pri tem je spoznanje, da ni mogoče vodstvenemu kadru poslovne enote, še manj pa skupnih služb, neposredno bistveno vplivati na gibanje stroškov. Za doseg zastavljenega cilja je potrebna decentralizacija vodenja, tj. prenos odgovornosti za učinke in stroške na vodje in neposredne delavce stroškovnih mest.

— Prvi korak k temu je planiranje po DC-metodi na stroškovnih mestih (sektor, objekt, delavnice), čeprav se moramo pri tem zavedati, da je kvaliteta planiranja tem nižja, čim bolj drobimo naše osnovne planske števke.

St.	Element	Celje		Jesenice		KO-LJ	
		000 din	%	000 din	%	000 din	%
1	Realizacija (VCP)	59.727	100	56.666	100	27.774	100
2	Variabilni stroški	45.744	77	41.804	74	19.642	71
3	Pokritje (1—2)	13.983	23	14.862	26	8.132	29
4	Fiksni stroški	9.746	16	10.397	18	5.132	18
5	Finančni uspeh (3—4)	4.237	7	4.465	8	3.000	11
6	Stopnja pokritja $\left(\frac{3}{1} \cdot 100\right)$	—	23	—	26	—	29
7	Prag rent. $\left(\frac{4}{6} \cdot 100\right)$	41.650	—	39.683	—	17.515	—
8	Stopnja var. p. $\left(\frac{1-7}{1} \cdot 100\right)$	—	30	—	30	—	37
9	Stopnja org. fin. usp. $\left(\frac{7}{1} \cdot 100\right)$	—	70	—	70	—	63

GRAFIČNI PRIKAZ

ZA PRAKTIČNO UPORABO ČESTOKRAT UPORABLJAJO SAMO SLEDEČ GRAFIKON

Gradis, Hotel Slon in Emona pozdravljajo kmečko ohcet

vilke. Za pravilno in točno planiranje po stroškovnih mestih bi bili seveda potrebni vsi izvečki elementov prodajne cene ob pravilnem kalkularanju in pa mrežni plani. To pa bo možno, ko bomo imeli vse potrebne pogoje in vpeljano računalniško službo.

Planirani, tj. kalkularirani, stroški nam služijo za primerjalno osnovo dejanskim stroškom. Ako hočemo to pravilno delati, moramo imeti izpolnjena dva pogoja:

1. kalkulacije morajo biti uskladene s strukturo DC metode,

2. zajemanje stroškov mora biti uskladen s kalkulacijami.

Ad 1) Problem kalkulacij je v enotnem sistemu, tj. da se direktni stroški ne mešajo z indirektnimi. Pri tem velja pravilo, da moramo omogočiti primerjavo analognih kalkulariranih in dejanskih stroškov. Ne moremo npr. primerjati pripravljalnih del, ki so v kalkulacijah zajeta s faktorjem, z direktnimi stroški materialnega in finančnega knjigovodstva, ker so primerljivi le končni zneski. Ti pa so običajno netočni. Na vprašanje, zakaj so netočni, kjer so razlike, odgovora ne vemo, biti pa odgovor mora.

Prav tako je težko najti odgovor zaradi razlike v pripravljalnih delih s predračunom pri velikih delih: kartice porabljenih materialov npr. vsebujejo potrošen material tako za objekt kot za pripravljalna dela. Če nastopajo razlike, ne vemo, ali so kalkulacije uporabne premajhne (prevelike) normative pri pripravljalnih delih ali na objektih. Potrebno je ločiti pripravljalna dela od objekta — da bo analiza možna in to v knjigovodstvu z dodatnimi kontnimi številkami.

Poseben problem so vkalkulirani stroški montaže in demontaže strojev ter njihovega prevoza. Običajno je vse to vkalkulirano s faktorjem in praktično je s tem onemogočena tehnična analiza in primerjava predvidenih preminov nejasnosti v tehničnih analizah in in dejanskih stroškov. Faktor je povzročitelj pokalkulacijah, ker vemo, da redkokdaj pri kakšnem objektu odgovarja dejanskim stroškom: ali je (običajno) prevelik, marsikdaj pa pregled.

Ad 2) Kakor je bilo že omenjeno v prvem pogoju smiselnega evidentiranja stroškov, da se direktni stroški ne mešajo z indirektnimi, je tudi osnovna naloga knjigovodstva, da postavi vsak nastali strošek na pravo mesto, tj. da ga pravilno opredeli v ustrezen konto. Teoretično bi moral vsak račun in vsaka ON, ko pride na PE, najprej na stroškovno mesto v likvidaturo, vendar ne samo v podpis sektorskemu vodji, da je delo izvršeno, temveč tudi, kako je kalkularirano. S tem bi tehnični kader pomagal knjigovodskemu pri opredeljevanju likvidiranega računa na posamezne konte. To velja predvsem za razne režijske stroške.

Iz dosedanje prakse vemo, da je ravno pravilno kontiranje najtrši oreh za finančnega in materialnega knjigovodjo in da so zbrani podatki tako od poslovnih enot, kakor tudi od skupnih služb zelo pisani in med seboj neprimerljivi, marsikdaj absurdni. Analiziranje takih podatkov pa je nesmiselno zapravljanje časa. Osnovna zahteva pri pravilnem delu ni samo poznavanje tehnološkega procesa in poznavanje kalkulacij od strani gospodarsko-finančne službe, temveč je pri količkah kvalitetnem delu nujno sodelovanje med tehničnim in finančnim kadrom PE. Praktično so si v vsakdanjem dosedanjem delu delavci v teh dveh službah tuji in ne govorijo skupnega jezika. Za kvalitetno delo pa je tako sodelovanje nujnost.

V nadaljnjem razglabljanju bomo obravnavali kontni plan podjetja.

Analitsko planska služba:
Vasle ing. Branko

Da se kaj takega ne bi nikdar več zgodilo

Ta naš tok življenja je postal danes tako hiter, da ga že težko dohitevamo. Služba, družina, za kaj drugega pa ni več časa. Še pred leti smo našli tu in tam nekaj uric na dan, da smo sedli s prijatelji in malo poklepetali. Za to je danes le redkokdaj čas. Vsak dan hitimo že navsezgodaj v službo, popoldne spet domov in dneva skoraj ni več. Tako letijo meseci, lefa in kar naenkrat smo stari. Takrat pomislimo: Na, pa ga je konec, tega našega življenja. Med vsem tem časom pa se pravzaprav nismo velikokrat spomnili, da ni vse večno, tudi naše življenje ne, in da ga čuvajmo, dokler ga lahko, našega in tujega.

Casopisi so danes polni vesti o nesrečah, lažjih ali smrtnih, pa kar priznajmo, da nas to ne gane preveč. Včasih smo prebrali in premlevali nesreče še v pogovoru in mogoče tudi pomislili, da se vse to lahko zgodi tudi nam danes pa le pogledamo, če je med ponesrečenimi kakšen naš znanec ali pa nas še to ne zanima. Tako ostane vse dotlej, dokler ne udari nesreča čisto zraven nas. Takrat začutimo, da le nismo drugačni od drugih, da tudi nas lahko prizane.

Tako je bilo v našem podjetju, med prvomaistimi bratniki. 25. aprila se je zgodila v Bohovi nesreča in isti dan ter še nekateri potem smo spet lahko priznali, da vendar imamo srce, saj nas je nesreča hudo prizadela. Tisti dan nikomur ni bilo več do dela; vsak je mislil na tovariše, s katerimi je mogoče že delal skupaj, takrat pa so jih poškodovane odpeljali v gradbišča. Spomnili so se trenutkov, ko so skupaj gradili ta ali oni objekt, ko so marsikatero popoldne presedeli skupaj ob kartah ali ga kako drugače preživeli.

Vsi smo premišljevali: »Kaj je bilo? Kdo je kriv?« Pa to takrat že ni bilo več važno. Tudi če bi imeli krivca, ta ne bi mogel obuditi enega življenja in drugih rešiti bolečin in strahu. Marsikomu smo takrat delali krivico, polihem obtoževali tega ali onega, dokler ni bilo čisto gotovo, da so vsi poškodovani, ki so bili v bolnišnici, zunaj življenjske nevarnosti in da bodo lahko kmalu med nami.

Takrat smo si odahnili in sedaj že počasi na vse pozabljamo. Naši »srečkoviči« so danes doma, nekateri pa še celo na delu in tisti spomin na samo nesrečo je že prešel. Obiskali smo jih tako brez slabega občutka, da bezamo v nekaj, kar bi vsak raje pustil nekje v zadnjem kotičku spomina. Prav res je vse to že precej za njimi in tako so nam lahko mirno pripovedovali o tistem hudem dnevu.

MIRKO HOJNIK, vodja gradbišča Bohova: Spominjam se tistega večera pred nesrečo. Bilo je slabo vreme, vendar so bili ljudje prav poseben veseli. Pogovarjali so se o tem, kako bo drugi dan hala pokrita in bo torej končana do roka. Takoj po nesreči drugi dan sem se spomnil te veselosti, obenem pa gledal, kako so te plošče, ki bi morale kronati njihovo delo, ležale na nekaterih naših delavcih. Takrat, ko se je nesreča zgodila, nas je bilo nekaj na strehi. Polagali smo plošče in ko bi morali položiti predzadnjo ploščo v prvi ladji, se je zgodilo. Odsklopili so obešalno sponko s plošče in dvignila se je že dva do tri metre. Na strehi sem bil z delovodjem Rihtarjem in takrat je počilo. Skočil sem na rob in pogledal dol. Še prej pa sem videl, kako se je zrušilo. Bilo je strašno. Ljudje so ležali razmetani med betonskimi elementi, nekateri pa pokriti z njimi. Tistega, kar sem takrat videl, ne bi rad še enkrat. Potem smo poklicali reševalno pomoč in moram reči, da je prišla zelo hitro.

JANEZ RIHTAR, delovodja na Bohovi: Takrat, ko se je zgodila nesreča, sem stal na strehi in se pogovarjal s tehnikom, kaj je treba tisti dan še narediti. Ko sva se pogovarjala, sva stala na tistem polju, ki se je malo nato porušilo. Med pogovorom sva stopila z ene plošče na drugo in v tistem času sem videl, kako se je začelo poleg mene vse pogrezati. Zaropotalo je in s tehnikom sva takoj skočila na rob konstrukcije. Spodaj sem videl ljudi med betonom, klicali so na pomoč in bilo je grozno. Pravzaprav se potem sploh ne spomnim več, kako sem prišel s strehe dol, niti ne vem, kako je prišel dol tehnik. Oba sva se znašla naenkrat pri telefonu in klicala po pomoč v bolnišnico. Ljudje na delovišču so medtem že začeli reševati izpod ruševin ponesrečence. Prvi hip sem mislil, da sta samo dva alj celo eden, kasneje pa smo videli, da jih je več. No, potem je bilo reševanje hitro končano. V nekaj minutah je bilo vse urejeno. Drugi dan smo nadaljevali z delom. Začeli smo odstranjevati porušene stvari. Takrat je nastal majhen problem. Težko je bilo pridobiti kakšnega človeka, da bi

že dela. Tudi njega smo našli na gradbišču v Bohovi in takole nam pripovedoval:

»Tik pred nesrečo sem montiral strešne elemente. Tako sem ravno zmontiral en element in se zbral, tedaj pa se je vse zrušilo. Skupaj z ruševinami sem padel dol in prvi trenutek, je bilo precej hudo. Poškodoval sem se po hrbtu in po nogi. Imel sem pa srečo, da name ni padel kakšen element. Tako sem jo kar poceni odnesel in sem bil le pet dni v bolnišnici. Ves padec in tisto reševanje potem se mi je kar izgubilo iz spomina, najbrž sem bil malo v nezavesti. Vem le, da je pomoč hitro prišla.

Doma je bilo po nesreči precej hudo. Imam dve hčerki, ki sta zelo navezani name in bili sta strašno žalostni. Prva že hodi v šolo, druga pa še ne. Počasi sta se pa navadili in spoznali, da ni nič hudega. Bil sem štirinajst dni »v bolniški«. Sedaj pa že delam. Prvi dan, ko sem prišel na delo, sem se malo slabo počutil, pred očmi sem imel neprestano moj padec in potem vse ostalo. Sedaj je že v redu, vendar se nesreče večkrt spomnim.

Štefan Rodež

ŠTEFAN RODEŽ že dela, pa vendar kar ne more pozabiti nesreče: Takrat smo bili štirje na odru in pod kadunjami smo zapirali odpadke. Kar naenkrat sem zaslišal, kako se nekaj ruši in po levi strani me je že udarila ena kadunja. Kljub udarcu sem ostal na odru. Po nesreči sem še nekaj časa hodil na slikanje, vendar ni bilo nič zlomljenega in po štirinajstih dneh bolniške sem prišel zopet delat. Tisti dan, ko se je zgodila nesreča, sem prišel domov in vsi so bili presenečeni. Vedeli so, da se je moralo nekaj zgoditi, jaz pa sem samo ukazal, naj hitro prižgejo televizor in takrat sem jim pokazal nesrečo.

Na vrhu na kadunjah je bil takrat tudi **JANKO MEZNARIČ**. Skupaj s Kosijem sta stala pri prevzemu kadunj z žerjava, odpenjala kadunje in jih polagala na kraj montaže: »Ravno sem gledal proti delovodji Merniku, ko sem videl, da se pomika navzgor. Takrat se mi je tako zazdelo, v resnici pa sem se jaz pogrezal. Padel sem dol in potem se ne spomnim ničesar več. Pravzaprav sem bil tisti trenutek, ko sem padel, pri zavesti in se spomnim, da sem takrat še vstal in prehodil kakšnih deset

Štefan Vlah

metrov, potem me je pa zmanjkalo. Odpeljali so me v bolnišnico in tam sem dobil transfuzijo. Takrat sem se tudi zbudil. Po petih dneh me je prišla iskat v bolnišnico žena in odšel sem domov. Sedaj mislim, da sem že precej zdrav, težave imam le z glavo — ne smem nikamor, kjer bi bilo sonce, ker dobim strašen glavobol. Upam, da bo do dela vse v redu, saj ne vem, kako bom delal, če bom imel take težave.

FRANJO VERSIČ je tudi še doma: »Takrat sem bil na strehi blizu Habjaniča. Nalagali smo železo in vezali položene plošče. Z vsem tistim smo zleteli dol. Vse je bilo končano v nekaj sekundah in tudi jaz sem bil potem le še nekaj trenutkov pri zavesti. Potem se ne spomnim nič več. Polomil sem si hrbtenico. V bolnišnici sem bil štirinajst dni, nato pa me je Gradisov avto pripeljal domov, saj bi z avtobusom težko prišel sam, pa še postaja je oddaljena kakšnih pet kilometrov od mojega doma. Upam, da se bodo moja rebra kmalu pozdravila in bom prišel v službo. Sedaj pa moram biti še doma. Kar nerodno je že, ko se prekladam iz hiše na dvorišče, z dvorišča nazaj v hišo, nikjer pa ne morem biti dolgo. 15. junija bom šel na kontrolo in če bo vse v redu, mi bodo takrat sneli mavce s hrbtenice. Trenutno še čutim bolečine.«

Najbolj se je poškodoval **FERDO HABJANIČ** in iz bolnišnice je prišel komaj pred nekaj dnevi: Montirali smo kadunje, naenkrat pa se je začelo vse razsipavati in iskriti. Bil sem pri montaži. Dobil sem tak občutek, kot da smo na morju. Kako sem letel dol, se ne spomnim, obležal sem na hrbtu. Takrat sem bil še pri zavesti in tisti, ki so reševali nas ponesrečene, so mislili, da sem jo dobro odnesel, zato so me tudi odpeljali v bolnišnico med zadnjimi. Zlomil pa sem si hrbtenico in medenico. Poleg te poškodbe se mi je v bolnišnici pridružila še nespečnost. Od nesreče dalje ne morem spati, pomagajo mi lahko le s tabletami ali injekcijami. Mogoče bo sedaj bolje, ker sem doma. Kar se dela tiče, pa sedaj mislim, da ne bi šel na tako mesto, kot sem bil ob nesreči. Še vedno imam slab občutek, mogoče tudi strah. Ob tej priliki bi tudi rad povedal, da si želim, da podjetje ne bi na nas pozabilo, če bo po okrevanju z nami drugače, če ne bomo sposobni za delo, kot smo bili prej.

Zadnjega ponesrečenca smo našli v samskem domu v Mariboru. Prišel je ravno z dela. **IVAN FURJAN** nam je o nesreči dejal naslednje: »Ko sem priletel dol, me je nekaj sunilo od strani v pas. Nesreče in predvsem tistih trenutkov pred njo se dobro spominjam. Z Versičem sva tisti dan prišla na pomoč dvema železokrivcema, ki sta tam že delala. Tik pred nesrečo sem se pogovarjal z delovodjem Mernikom, bila sva si oddaljena tako za en meter. Eden od naju je rekel, da je še vedno grdo vreme, kadar smo montirali. Takrat pa sem že čutil, kako letim in padel sem na nekoga. Pogledal sem okoli in videl pred seboj Versiča, kako je lezel po vseh štirih ven, jaz pa sem začel lesti za njim. Skupaj z Versičem so me odpeljali v bolnišnico, kjer so z menoj vred najprej mislili, da imam zlomljena rebra, vendar k sreči ni bilo nič strtega in isti dan sem že lahko odšel iz bolnišnice. Udarci pa je bil precej hud in še danes se ne počutim tako, kot bi se moral zdrav človek. Včasih bruham. Moram povedati, da me je smrt pri Gradisu že drugič lovila. Enkrat prej se je pri gradnji skladišča Koloniale tik za mojimi petami udrla stena.

Tako so nam pripovedovali ponesrečenci. Bilo je hudo in nič še ni gotovega, kakšen bo končni rezultat njihovega zdravljenja. Upajmo, da bo vse v redu, tako kot to kaže, obenem pa obljubljam, da na nesrečo ne bomo pozabili in tudi na njih ne.

N. G.

Hud davek površnosti

Podatki zveznega sekretariata za delo kažejo, da še vedno plačujemo hud davek za površnost in neznanje: lani se je pri delu oziroma na delovnih mestih poškodovalo 497 delavcev, življenje pa je izgubilo 632 delavcev. Poleg človeških žrtev, izgubljenega zdravja in poklicnih obolenj povzročajo poškodbe pri delu našemu gospodarstvu veliko materialno izgubo. Samo neposredni izdatki, predvsem odškodnin za bolezenski dopust ter odškodnine in invalidnine presegaajo letno 500 milijonov dinarjev.

Analiza vzrokov poškodb na delovnih mestih opozarja, da se dve tretjini poškodb zgodi zaradi malomarnosti, nepoučenosti in neobveščenosti delavcev.

S prehodom v letošnjo gradbeno sezono si posebno prizadevamo v okviru stabilizacijskih ukrepov zmanjšati število nezdov, kar je naloga vseh zaposlenih.

Gradisov vestnik

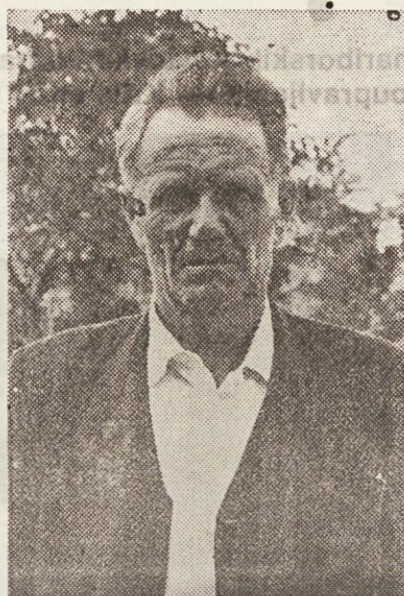
»Gradisov vestnik« izdaja delavski svet podjetja Gradis. Ureja ga uredniški odbor. Odgovorni urednik **Lojze Cepuš**. Tiska tiskarna »Tona Tomšiča« v Ljubljani. Izhaja mesečno

Janez Rihtar

brzojav, žena pa je bila v tistem času tudi v bolnišnici. Doma so bili sami otroci in seveda so bili vsi zbegani.

JOŽE KOSI je eden tistih ponesrečencev, ki mu ni bilo hudega, in

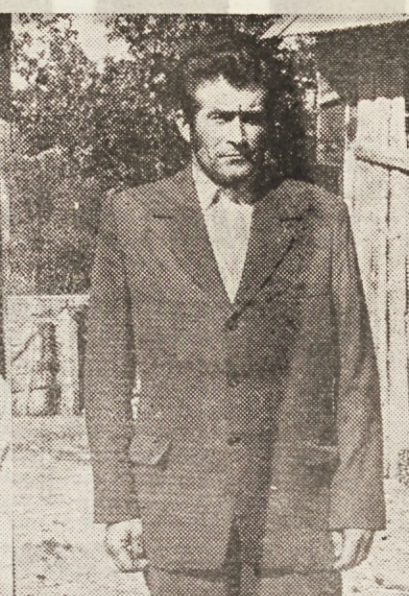
Ivan Furjan

Ferdo Habjanič

Janko Meznarič

Franjo Versič

Učimo se nemški

48. Lektion

Wir lernen deutsch.

Das FUTUR (die Zukunft — prihodnji čas)

Das Futur ist eine zusammengesetzte Zeit und wir bilden es mit dem Präsens des Hilfszeitwortes Werden und dem Infinitiv des Hauptzeitwortes. Der Infinitiv steht am Ende des Satzes.

Ich werde gehen	wir werden gehen	ich werde sein (jaz bom)
du wirst gehen	ihr werdet gehen	du wirst sein
er wird gehen	sie werden gehen	er wird sein
wir werden sein	ich werde haben	ich werde werden (bom postal)
ihr werdet sein	du wirst haben	du wirst werden
sie werden sein	er wird haben	er wird werden usw

Präsens: Wir machen eine Seereise

Futur: Wir werden eine Seereise machen.

Einige Beispiele:

Ihr werdet mit dem Autobus und mit dem Schiff fahren.

Sie wird mit ihren Eltern ans Meer gehen.

Er wird zu Haus bleiben, aber seine Schwester wird nach Deutschland fahren. Ich werde ein neues Radio kaufen, aber das alte Radio werde ich verkaufen. Wo ist mein Buch? Hans wird es sicher haben. Wo ist Rudolf? Das weiss ich nicht, er wird gewiss bei seinen Freunden sein. Hier ist ein Brief für dich, er wird von meiner Schwester Anna sein. Die Reise ist teuer, sie lohnt sich nicht (se ne izplača). Wir werden sehen. Ihr werdet es nie erfahren. Du wirst es nicht glauben.

Das Futur der Modalverben:

Ich werde viel studieren müssen. Sie werden nicht rechtzeitig kommen können. Das Kind wird die Suppe nicht essen mögen. Wir werden heute zum Tanz gehen wollen. Ihr werdet eine schöne Reise machen dürfen. Du wirst mit uns gehen sollen.

Prihodnji čas v zvezi z glagoli načina (Modalni glagoli), ima vedno oba nedoločnika na koncu stavka! (wird... gehen müssen) Bilden Sie das Futur in folgenden Sätzen:

Ich... meinem Freund schreiben

Sie... den Brief in drei Tagen bekommen.

Er... sich mit seiner Frau unterhalten.

du... ins Ausland fahren.

wir... ein neues Haus kaufen.

Ihr... eine Seereise machen.

Sie... zu Hause bleiben müssen.

Sie... nicht ins Kino gehen können.

Setzen Sie nachstehende Sätze ins Futur:

Im Herbst beginnt die Schule. Ich besuche eine Abendschule und lerne deutsch. Jeden Tag gehe ich zur Schule und erlerne etwas Neues. Ich fahre mit dem Autobus und komme daher rechtzeitig zum Unterricht. Der Lehrer kommt auch und der Unterricht beginnt. Ich höre aufmerksam den Vorträgen zu. Ich stelle Fragen und gebe Antworten. Der Unterricht mauert zwei Stunden, dann fahre ich wieder nach Hause.

Er darf mit uns gehen. Sie mag den Wein nicht trinken. Wir wollen den Wein auch nicht trinken. Er will nicht mit uns gehen. Sie will mit dem Lehrer sprechen. Er kann ihr das nicht erklären. Die Schüler müssen Geld bringen. Der Herr muss in München umsteigen. Er kann dort einen Autobus nehmen. Wie kann ich dir das erklären? Das darfst du ihm nicht sagen. Er mag davon nichts hören.

Bilden Sie Sätze im Futur:

Ich, die Tür, öffnen. — Er, nach Haus, gehen, müssen. — Der Bauer das Feld, bebauen. — der Frühling, im. — Wir, der Urlaub, das Meer, gehen, auf, an. — Wir, dort, der ganze Monat, bleiben. — Er, die Fahrkarte, kaufen. — Die Reise, drei Wochen, dauern. — Er, gewiss, der Koffer, vergessen. — iSie, die Gabel, neben, der Teller, legen. — Die Kinder, die Tante, zu, gehen. — Wir, die Wohnung, bekommen, im, der Frühling. — Was, lesen, lieber, die Zeitung, das Buch oder. — Er, dürfen, dieses, nicht lesen, das Buch. — Sie, mögen, Bier, nicht, trinken. — Die Kinder, können, nicht, noch, lesen, schreiben, und. — Die Schüler, müssen, die Aufgabe, schreiben.

Konjugieren Sie im Präsens Präterit, Perfekt und Futur! z. B. Ich bin müde. ich war müde, ich bin müde gewesen, ich werde müde sein. Du bist hungrig. er ist arm. sie ist froh. wir sind unglücklich. ihr seid zufrieden. sie sind krank.

Ich habe kein Geld. du hast keine Lust. er hat grossen Hunger. wir haben Urlaub. ihr habt Zahnschmerzen. sie haben Fieber. ich werde blass. du wirst müde. er wird gesund. wir werden lustig. ihr werdet immer älter. sie werden jetzt fleissiger.

Wörter — besede

Zusammengesetzte Zeit — sestavljeni čas

s Hilfszeitwort — pomožni glagol

e Seereise — potovanje po morju

erfahren (u, a) — izvedeti

s Modalverbum — modalni glagol ali glagol načina

(müssen, können, wollen, dürfen, mögen, sollen)

(morati, moči, hoteti, smeti, marati, naj pride — er soll kommen)

rechtzeitig — pravočasno

sich unterhalten (ie, a) — zabavati se

s Ausland — inozemstvo

e Abendschule — večerna šola

erlernen — naučiti se

zuhören — poslušati

aufmerksam — pazljiv

Fragen stellen — staviti vprašanja

erklären — pojasniti

davon nichts hören — o tem ničesar slišati

s Feld bebauen — polje obdelovati

e Fahrkarte — vozovnica

arm — reven

froh — vesel

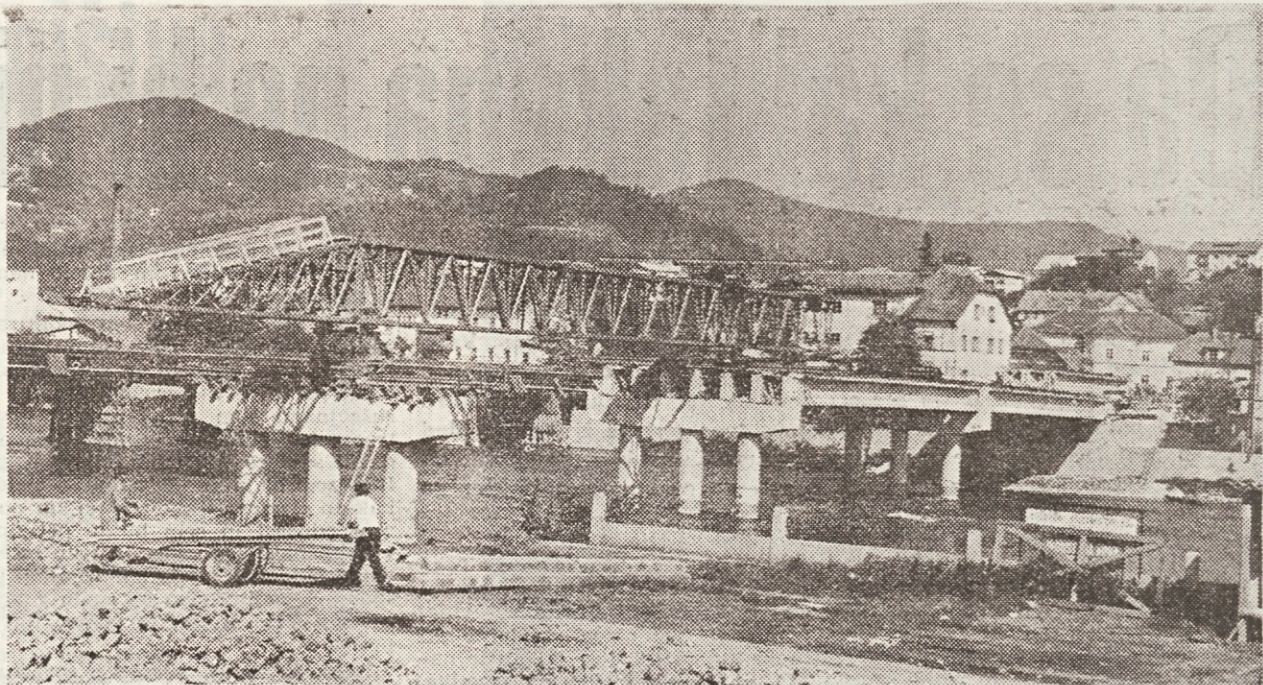
ich habe keine Lust — nimam veselja, nimam volje

Hunger haben — biti lačen

Zahnschmerzen — zobobol

s Fieber — vročina, mrzlica

blass werden — postati bled

V Litiji že do polovice

Začetek del na podvozu čez železniško progo — Sredi junija bodo začeli montirati most — Nadvoz bo dolg »le« 120 metrov — Podpora bo stala med tiri

Gradnja mostu v Litiji kar dobro napreduje. Po izdelavi vseh podpor so delavci TOZD Ljubljana začeli z montiranjem podolžnih nosilcev, katerih teža je 41,6 tona. Zmontirali so že 14 od 28 nosilcev, kolikor jih bo na vsem mostu.

Kako je sedaj z deli na mostu, smo povprašali ing. Pergarja.

Do konca maja bomo zmontirali vse nosilce, tako da jih bomo lahko začeli že prednapenjati. Po zaključku teh del pa sledi še montaža, s katero bomo začeli sredi junija.

In kdaj boste začeli z deli na nadvozu?

Priprave za začetek del so v polnem teku. Soglasje od železnice smo že dobili, tudi načrti so že gotovi, tako da bomo začeli že konec meseca z deli na tem objektu.

Ker je nadvoz tik pred začetkom del, nam povejte še nekaj o njem.

Nadvoz nad železniško progo bo nekoliko krajši od mostu, saj bo dolg »le« 120 m. Tudi nekaj ožji bo, saj bo širina vozišča 6 m, na vsaki strani pa še hodnik po 1,60 m. Konstrukcija bo armiranobetonska s štirimi polji po 30 m. Vsako polje ima 5 podolžnih nosilcev. Omeniti še velja, da bo ena vmesna podpora stala med tiri, kar bo pri izdelavi treba upoštevati in kar najboljše zavarovati gradbišče. Za razliko od mostu pa bo

nadvoz, tudi v precejšnjem vzponu, in to kar 8 ‰.

Vsekakor bo izgradnja mostu kot nadvoza velika pridobitev za občano Litijo in nekaj tovarn, ki so na drugi strani železniške proge Ljubljana—Zagreb. Zaradi obremenjenosti te proge pride posebno ob konicah od velikih zastojev. Predvsem delavci litijske predilnice morajo dobro poznati vozni red, saj so precej odvisni od njega. Na to kaže tudi dejstvo, da v vsaki številki tovarniškega glasila objavijo, kako napredujejo dela na mostu. Novo izvenivnojsko križišče bo tudi bolj varno, saj ne bo plezanja prek zapornic, ki se je nekajkrat že nesrečno končalo

mk

Novi zakonski predpisi

Začenjamo objavljati nekatere nove zakone in druge predpise, ki bi jih moral poznati vsak samoupravljevec — Gre za nove oblike organiziranega združenega dela

V današnji številki bomo začeli objavljati nove zakone in predpise, ki govorijo o temeljnih organizacijah združenega dela in položaju delavca v njih. Predpisov bo vsaj sedaj na začetku, ko se temeljne organizacije združenega dela komaj konstituirajo, verjetno dosti in če jih ne bomo spremljali redno, bomo težko uresničevali novosti, ki jih prinašajo nove oblike organiziranega združenega dela.

V Uradnem listu SFRJ, št. 22/73, so objavljeni novi zakoni z veljavnostjo od 27. aprila t. l., ki so nadomestili naslednje zakone:

Temeljni zakon o podjetjih so zamenjali trije zakoni.

1. Zakon o konstituiranju organizacij združenega dela in njihovem vpisu v sodni register.

2. Zakon o firmi in imenu organizacij združenega dela.

S tem zakonom so prenehali veljati drugi in tretji odstavek 36 a čle-

na, 120. člen, členi 169 do 181 in 183. člen temeljnega zakona o podjetjih.

3. Zakon o reševanju sporov iz medsebojnih poslovnih odnosov organizacij združenega dela pred stalnimi razsodišči.

S tem zakonom sta prenehala veljati 206. in 207. člen zakona o podjetjih.

Zakon o sredstvih delovnih organizacij sta nadomestila dva nova zakona:

1. Zakon o prometu družbenih sredstev temeljnih organizacij združenega dela

2. Zakon o vlaganju sredstev tujih oseb v domače organizacije združenega dela.

S tem zakonom je prenehal veljati 57. do 74. člen zakona o sredstvih delovnih organizacij.

Zakon o delovnih razmerjih je deloma prenehal veljati, z zakonom o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu.

Določbe temeljnega zakona o delovnih razmerjih, s katerimi so urejena razmerja, katerih ureditev po ustavnih amandmajih ne spada med pravice in dolžnosti federacije, ostanejo v veljavi do dne, ki ga določi republiški oziroma pokrajinski zakon, najdalj pa do 31. decembra 1973.

Stanovanja tudi mladim

Kaj pravi Rudi Malašič iz mariborskih kovinskih obratov — Mladi se premalo udeležujejo v organih samoupravljanja — Krivi so si precej sami

V kovinskih obratih v Mariboru je veliko mladih in zato smo prav med njimi našli sogovornika Rudija Malašiča, ki smo ga pripravili, da nam je povedal nekaj besed o problemih in težavah v njegovem kolektivu.

— Pa začnimo kar pri težavah, s katerimi se otepajo tvoji sodelavci. Katera je največja?

— V našem kolektivu je veliko mladih in med njimi je dosti takih, ki se na delo vsak dan vozijo. Nekateri imajo tudi že družine in ponavadi z družino pride tudi problem stanovanja. Mladim je v tem oziru težje kot starejšim, saj v podjetju stanovanja ne dobi, sam pa je tudi premalo časa zaposlen, da bi si lahko v tistem času prihranil dovolj denarja za stanovanje.

— Imaš tudi ti težave s stanovanjem?

— Zaenkrat ne, saj stanujem v samskem domu. Kako bo pa potem, pa ne vem.

— Si že dolgo v Gradisu?

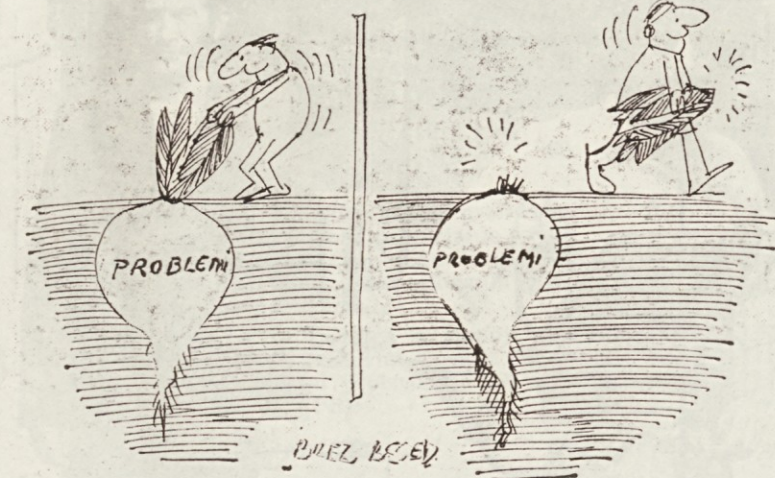
— Tukaj sem od leta 1965. V podjetju sem se tudi izučil za ključavničarja.

— V teh osmih letih si še kar dobro spoznal podjetje. Kaj te moti pri nas?

— Nič prav posebnega. Mogoče le to, da je mladim premalo v samoupravnih organih.

— Kaj misliš, kje je vzrok za to?

— Del vzroka je tudi med nami mladimi samimi. Premalo se zanimamo za še kaj drugega kot samo delo. Pri uveljavljanju bi nam pa tudi starejši lahko pomagali.

Z letne konference interesne skupnosti za izobraževanje gradbenih delavcev Slovenije

Kaj pomeni PIS

Pred ustanovitvijo posebne izobraževalne skupnosti za gradbeništvo — Večja povezava med šolstvom in gradbenimi delovnimi organizacijami

Te dni je imela interesna skupnost gradbenih delavcev Slovenije svojo redno letno konferenco. Podala je obračun svojega dela, predvsem pa so se pogovarjali o ustanovitvi posebne izobraževalne skupnosti za gradbeništvo Slovenije. Vse dosedanje priprave za ustanovitev posebne izobraževalne skupnosti je zelo dobro opravila posebna delovna skupina. Med drugim je bil pripravljen tudi osnutek statuta in samoupravnega sporazuma. O tem se bo v naslednjih dneh začela široka razprava v skoraj 200 delovnih organizacijah gradbeništva in industrije gradbenega materiala. Javno razpravo bo vodil sindikat.

Posebna izobraževalna skupnost bo prevzela financiranje vseh gradbenih šol, tako strokovnih kot srednjih in visokih. Odkod bodo prihajala sredstva? Ta so že z zakonom določena. Od bruto osebnega dohodka delovne organizacije se je sedaj odvajalo 3,44 % za republiško izobraževalno skupnost. Po podatkih RIS znaša to v 1971. letu 53.455.226 din, v letu 1972 pa 64.686.929 din. RIS bi torej odstopil PIS (posebna izobraževalna skupnost) 1,56 odstotka, kar znaša skupno 29.270.020 din. Razlika do 3,44 % pa bi ostajala v republiški izobraževalni skupnosti.

Drugi vir sredstev bi prišel iz delovnih organizacij. To so dodatna namenska sredstva za izobraževalno skupnost. Ta vir seveda ne bo stalno enak. Za začetek je osnovni delež 0,5 % od bruto OD TOZD, oziroma delovnih organizacij, vključenih v KIG. Tretji vir, ki pa je še manj zanesljiv, so razne dotacije in podobno.

V posebno izobraževalno skupnost bodo vključene vse projektivne organizacije (39), gradbena podjetja (51), vodno gospodarstvo (10), komunalna podjetja (3), podjetja za montažo (8), obrtna gradbena podjetja (4), industrija gradbenega materiala (32), cestni promet (7), poslovna združenja (5) in znanstvene ustanove (6).

Posebna izobraževalna skupnost za gradbeništvo SRS bo opravljala predvsem naslednje naloge:

- osnovno izobraževanje zaposlenih,
- usposabljanje in izpopolnjevanje zaposlenih,

- srednješolsko izobraževanje,
- visokošolsko izobraževanje (na vseh stopnjah),
- znanstveno delo kot sestavni del pouka na visokošolskih ustanovah,
- znanstveno, strokovno-pedagoško delo in prosvetno-pedagoška služba, ki neposredno vpliva na razvoj srednje in visokošolsko izobraževanje ter usposabljanje zaposlenih,
- razvoj materialne osnove učenčevega, dijaškega in študentskega standarda (štipendiranje, nagrajevanje učencev, dejavnost dijaških in študentskih domov),

- razvoj materialne osnove srednjega in visokošolskega izobraževanja (investicije),
- druge dejavnosti, značilne za napredek izobraževanja v korist temeljnih organizacij združenega dela.

Posebna izobraževalna skupnost bo samoupravna organizacija in pravna oseba. Vrhovni organ bo skupščina, ki bo štela 70 članov, od teh bo 80 % predstavnikov iz delovnih organizacij, 20 % pa iz zavoda in drugih ustanov.

Z ustanovitvijo posebne izobraževalne skupnosti si v gradbeništvo obetamo več enotnega izobraževanja, predvsem pa še večjega sodelovanja med visokošolskimi zavodi (FAGG), višjimi in srednjimi šolami ter poklicnimi gradbenimi šolami v Ljubljani, Mariboru in Celju. Omogočeno bo tudi tesnejše sodelovanje med zveznim inštruktorskim centrom ter domovi poklicne in gradbene srednje šole v Ljubljani. Prepričani smo, da se bo naše delo na področju izobraževanja še vnaprej razvijalo in dopolnjevalo.

Poslovnost na prvo mesto

Gradbeništvo in ekonomska politika 1973

Gradbeništvo je v prvih dveh mesecih 1973 v primerjavi z istim obdobjem lani povečalo vrednostni obseg proizvodnje za okoli 17 %. Organizacije združenega dela v gradbeništvo so že prevzele pogodbenih obveznosti za 60 % svojih zmogljivosti, različno po posameznih območjih. Pričakovati je, da bodo vse razpoložljive zmogljivosti angažirane v naslednjem obdobju. Trenutno so najslabše zasedene zmogljivosti na ljubljanskem območju, najboljše pa na Dolenjskem in v Pomurju. Med prevzetimi obveznostmi so tudi pogodbeni gradbeni dela, ki se bodo izvajala tudi še v letu 1974.

Struktura gradenj se v letošnjem letu spreminja, ker se zmanjšujejo investicije v industrijo, turizem in gostinstvo ter trgovino. Isti obseg izgradnje na lanskeletni ravni ostaja pri infrastrukturnih objektih. Polna angažiranost ostaja le pri izgradnji hitre ceste Maribor — Levec. Na področju stanovanjske graditve je še težko opredeliti njen obseg v letošnjem letu.

Tudi v letošnje leto se prenašajo nerešeni problemi, ki so bili prisotni v lanskem letu. V gradbeni sezoni bo predvidoma primanjkovalo cementa, betonskega železa, raznih vrst opeke, instalacijske opreme in materiala itd.

Kritična je zagotovitev rezervnih delov in potrebnih deviz za iztrošeno mehanizacijo, kakor tudi nabava nove gradbene mehanizacije ter opreme.

Zaradi velike fluktuacije postaja pomanjkanje delavcev, tako kvalificiranih kot drugih delavcev, vedno bolj pereč. kar je možno ublažiti tudi s povečanjem osebnih dohodkov v gradbeništvo in z dopolnitvami družbenega dogovora, ki naj bi za vso državo primerno usklajal kriterije za osebne prejemke in druge izdatke za delavce. Na daljši rok pa bo seveda mogoče uspešneje odpravljati pomanjkanje delavcev le s hitrejšo mehanizacijo gradbeništva ter z industrializacijo gradenj.

Gradbene organizacije združenega dela predvidevajo, da lahko po dosedanjih izkušnjah na inozemskih tržiščih dosežejo večje uspehe predvsem z večjo koordinacijo, sodelovanjem, sporazumevanjem pri prevzemanju gradbenih del tako, da izključijo medsebojno konkurenco pri cenah in pogojih, kakršne so že lani dosegli na posameznih tržiščih. V LR Poljski se odpira letos povsem novo zanimivo tržišče, ki daje možnost za novo afirmacijo našega gradbeništva. Zaradi takšne usmeritve bo predvidena dosežena prekoračitev vrednosti gradbenih del v tujini.

Organizacije združenega dela v gradbeništvo se aktivno vključujejo v stabilizacijo, tako npr. z boljšo organizacijo, racionalizacijo tehnologije, varčevanjem na vseh področjih, izvajanjem ustavnih dopolnil in ustanavljanjem temeljnih organizacij združenega dela. Večji integracijski procesi v okviru PZ GIPOSS, IMOS, GAST in v nekaterih regijah se zaključujejo in konkretizirajo, pri čemer je treba upoštevati, da so ti procesi v tako heterogeni panogi, kot je gradbeništvo, dosti težji.

Glede na potrebo po večji stanovanjski graditvi se po sporazumih izločajo tudi večja sredstva in se selektivneje usmerjajo v določene namene. Ker že zbrana sredstva niso izkoriščena, je treba pospešiti oblikovanje solidarnostnih stanovanjskih skladov.

S programi stanovanjske graditve se šele zdaj ugotavlja dejansko stanje tako potrebe kot tudi pripravljenost in zmogljivost organizacij za njihovo zadovoljevanje na eni strani ter zmogljivosti gradbene operativne na drugi strani.

Ustanavljajo se samoupravne stanovanjske skupnosti, kar naj skupaj s pričakovano integracijo in specializacijo gradbenih podjetij omogoči doseganje bolj urejenih odnosov in razvoja na področju stanovanjske gradnje in stanovanjskega gospodarstva.

V pripravi je republiški samoupravni dogovor, ki naj ustrezno določi posamezne elemente kalkulacije cene stanovanjskega objekta.

Pripravljajo se programi stanovanjske graditve, s katerimi se bodo samoupravne stanovanjske skupnosti povezale z delovnimi organizacijami, krajevnimi skupnostmi in hišnimi sveti. Ti programi so namenjeni učinkovitejšemu zadovoljevanju predvsem potreb po stanovanjih za delavce z nižjimi osebnimi dohodki, ki so ali brez stanovanja, ali pa imajo neustrezno stanovanje, dalje za mlade družine in za upokojece.

Glede na vse doslej omenjeno lahko leto 1973 štejemo za prehodno leto tudi glede doseganja učinkov tako v stanovanjski gradnji kot tudi v stanovanjskem gospodarstvu.

NEZGODE NAS OPOZARJAJO

V aprilu 1973 se je pri delu poškodovalo 45 delavcev, na poti na delo in z dela pa 1 delavec. Znatno več kot v prejšnjih mesecih.

CELJE

■ BOSNJAKOVIĆ Mahmut, KV tesar. Ko je hotel zadržati breme, si je poškodoval (odrgnil) prstane desne roke.

■ KURTALIC Jusuf, NK delavec. Pri razopaženju betonske plošče je stopil na žebelj in se zbodel v stopalo leve noge.

■ PREMUS Ivan, KV tesar. Padel je ca 2,80 m globoko na oder, od tu pa na lovilni pod ca 3,00 m. Pri padcu si je poškodoval desno nogo pod kolonom in desno stran hrbta.

■ ŠLJIVAR Hamdija, NK delavec. Stopil je na žičnik in se zbodel v stopalo desne noge.

JESENICE

■ BEGOVIĆ Mehmed, NK delavec. Pri nabijanju z eksplozijsko žabo si je poškodoval mezinček desne roke.

■ KESEROVIĆ Hazim, PK tesar. Pri opaževanju nosilcev mu je padla vodna tehnična na glavo.

■ HASANOVIĆ Hasan, NK delavec. Ko je nakladal opažne plošče na kamion, je potegnili vrata in dvignili opažne plošče, le-te so ga udarile.

■ LEMES Kemal, KV zidar. Ko je odbijal keramične ploščice s sekačem, se je le-ta odlomil in se mu zapilil v levo roko.

KOPER

V tem mesecu ni bilo zabeleženih delovnih nezdod.

LJUBLJANA

■ OMERASEVIĆ Alija, PK zidar. Pri izsekavanju zidne odprtine ga je sodelavec udaril z macolo po prstu leve roke.

■ NIKSIĆ Jurij, KV tesar. Pri rezanju trikotne letve na krožni žagi mu je na grči spodneslo roko tako, da si je poškodoval palec in kazalec desne roke.

■ JOVIČIĆ Boško, NK delavec. Ko je nakladal japonske, mu je padel kos betona (cca 10 kg) iz roka na desno nogo ter mu jo poškodoval.

■ HRIBAR Vid, NK delavec. Na robniku lističa mu je spodrsnilo ter se poškodoval.

■ POTOČNIK Alojz, KV zidar. Pri razopaževanju stebra se je prevrnila stranica in ga pritisnila na desno nogo, tako da mu jo je zvilal v gležnju.

■ JERAJ Rudi, skladiščnik. Po montaži brusilne plošče se je le-ta pri zagonu razbila, drobec mu je priletel v desno nogo.

Ko je rezal, se je razbila rezalna plošča, kos plošče pa mu je priletel v roko.

■ MURKOVIĆ Branko, PK tesar. Pri razopaževanju mu je padla opažna plošča na glavo tako močno, da mu je čelado potisnila na desno stran glave ter mu poškodovala desno uho.

RAVNE NA KOROŠKEM

■ LIHTENEGER Ludvik, kadrovik. Pri tekmovalstvu za ekipo poslovne enote, na smučanju, si je zlomil levo nogo.

■ NUJAKOVIĆ Halil, NK delavec. Pri zapiranju zadnjih vrat tovornega avtomobila si je stisnil prst leve roke.

■ BOKAN Anton, PK zidar. Ob padcu z nepravilno postavljene letve ga je sodelavec udaril z zidarsko žlico.

NIZKE GRADNJE

■ GRGIĆ Frano, PK tesar. Pri postavljanju opaža za betonarno se je s sekuro udaril po palcu desne noge.

■ GUDELIN Stjepan, KV železokriv. Pri sestopanju po opažu mu je spodrsnilo in padel je cca 1 m na lovilni oder.

■ SPRAJC Pavel, monter. Pri rezanju kabla z ročnim rezilnim strojem si je poškodoval roko.

■ ANTUNOVIĆ Jovo, NK delavec. Pri namotavanju kabla na kolut si je poškodoval desno roko v zapetju.

■ ČESNJAK Tomo, KT betoner. Ko je pobiral opažne ključavnice izpod zaščitnega odra, mu je priletel odpadni kos betona in ga udaril v vrat.

■ STROS Alojz, KV tesar. Pri razopaževanju podporne konstrukcije mu je padel na levo nogo podporni les.

KO LJUBLJANA

■ PEVEC Franc, VK ključavničar. Pločevina mu je stisnila prstane leve roke.

■ PLEVNİK Franc, VK varilec. Pri popravilu stranice kesona tovarnjaka in zapiranju si je stisnil mezinček leve roke.

LJUBLJANA-OKOLICA

■ KALJANOVIĆ Ahmed, tesarski vajenec. Pri nabijanju lesenih distančnikov na vložke, vbetonirane v ploščo, se je udaril s kladivom po palcu leve roke.

■ SPASOJEVIĆ Ilja, KV zidar. Pri sestopu z odra je zadel kljuko v stropnem elementu in si poškodoval gleženj.

■ DOBERDOLANI Nezir, NK delavec. Zerjav je spuščal japonskega na oder. Delavec ga je zadrževal in usmerjal, nenaden spust ga je presenetil in mu stisnil palec desne roke med stojko in japonsko.

■ FATIĆ Sead, IK delavec. Pri montaži lesenega ograjda za gradbeno dvigalo mu je bankina pritisnila sredinec desne roke.

MARIBOR

■ BRATOVČAK Franc, KV zidar. Pri razopaževanju betonskih plošč mu je železni nosilec stisnil prstane na desni roki.

■ EMERSIĆ Jože, PK delavec. S kotnim brusilnim strojem je rezal kos železa, ki ga je oviral pri dolbljenju.

KO MARIBOR

■ KRISTL Branko, VK kovinostugar. Pri raztovarjanju premoga v zaboj, iz viličarja si je poškodoval komolec leve roke.

LIO SKOFJA LOKA

V tem mesecu ni bilo zabeleženih delovnih nezdod.

OGP LJUBLJANA

■ BARSEK Jože, VK varilec. Pri varjenju strešnega nosilca mu je padla iskra v desno uho.

■ PERAMAJ Fazil, NK delavec. Ko je zlagal blok teže 20 kg si je priščipnil noht na sredincu leve roke.

■ KORICA Novica, PK delavec. Pri razopaževanju vinogradniških drogov se je s kladivom udaril v desno koleno.

■ CUBRIĆ Milan, NK delavec. Pri nakladanju kamiona z zidaki je šofer odbiral poškodovane zidake in jih metal na tla, pri tem je imenovan prišel izza kamiona, iako mu je kos, težak ca 1,5 kg, padel na glavo.

■ DOLIĆ Rašid, NK delavec. Pomagal pri popravilu stroja Schlosser. Pri tem se je udaril z glavo ob železni nasilec.

Bojan Bambič

Povsod sem že delal PK je šele začetek

Ob Slovenski ulici raste nova stanovanjska zgradba in tam smo našli Ivana Hrničiča.

— Koliko časa ste že v Gradisu?

— Tukaj sem začel delati leta 1957. Od takrat pa do danes sem delal že na večini gradbišč, tako na hotelu Orel, v Turnišču, na Pobrežju, v Slovenski Bistrici in drugod.

— V tem času ste si najbrž pridobili tudi kvalifikacijo pri nas?

— Kvalifikacije še ne, pač pa sem postal polkvalificiran betoner.

— Kje pa imate družino?

— Doma, v Lovačkem Jarku. Eden izmed sinov pa je tudi že gradisovec — sedaj je še vajenec.

— Toliko let ste že v Gradisu. Boste tudi pokojnino pričakali pri nas?

— Mislim, da. Če mi ne bi bilo všeč, bi šel že davno stran in tudi sina ne bi pustil v uk. Zaenkrat sem pa res zadovoljen z delom in podjetjem.

Numanivić in Marjanović pravita, da je prekvalifikacija premalo in se še izobražujeta

V centru za izobraževanje se vrstijo tečaji za pridobivanje različnih poklicev. Tudi naša TOZD pošilja vsako leto delavce, ki bi radi svoje znanje izpopolnili in si pridobili kvalifikacijo. Tu smo zadnjič tudi našli naša dva delavca Mustafa Numanivića in Iva Marjanovića. Oba sta doma iz Bosne, v Gradisu pa sta že več kot eno leto.

— Koliko časa pa si bosta nabirala znanje?

— Sedaj sva že drugi mesec tukaj, tečaj pa traja tri mesece. Po tem času bova dobila polkvalifikacijo in postala bova PK tesarja. Šola je kar zanimiva: dva dni imamo pouk, tri dni pa praktično delo.

— Kaj pa po končanem tečaju?

— Šla bova najbrž nazaj na gradbišče, od koder sva prišla — eden na gradbišče Prelog, drugi pa že kam.

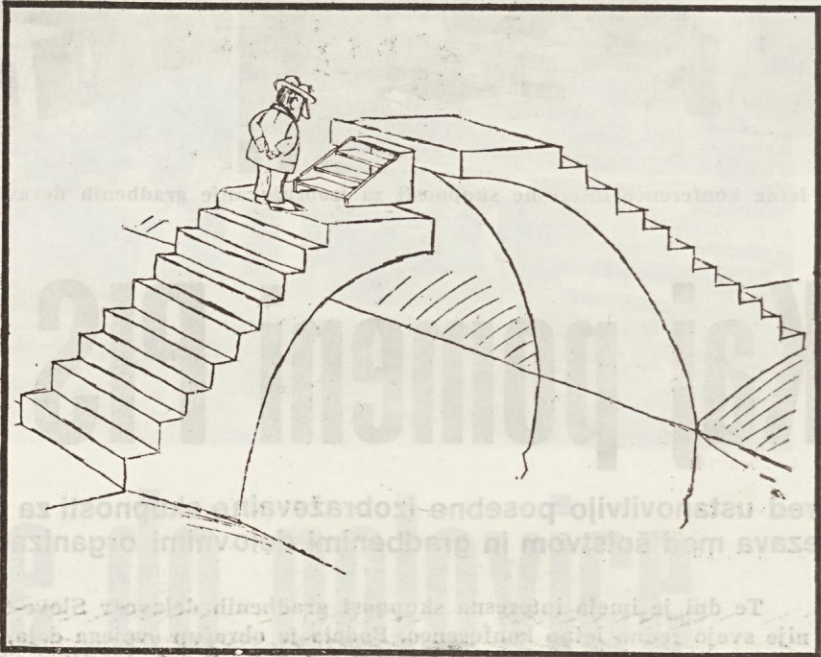
— Kaj pa vama pomeni Gradis?

Je to le predhodna služba ali mislite ostati pri nas?

— Rada bi ostala, seveda, če bo mogoče. Problem je stanovanje. Težko je živeti daleč od družin, ki so še v Bosni. Stanovanj zapije pa tudi ne moremo dobiti. Če bi se to uredilo, najbrž tudi ne bi več razmišljali o vrnitvi v Bosno.

— Sedaj bosta dobila polkvalifikacijo. Pa bi želela doseči še več?

— Če bo le podjetje hotelo, bi rada nadaljevala že kakšno leto še

Brez besed

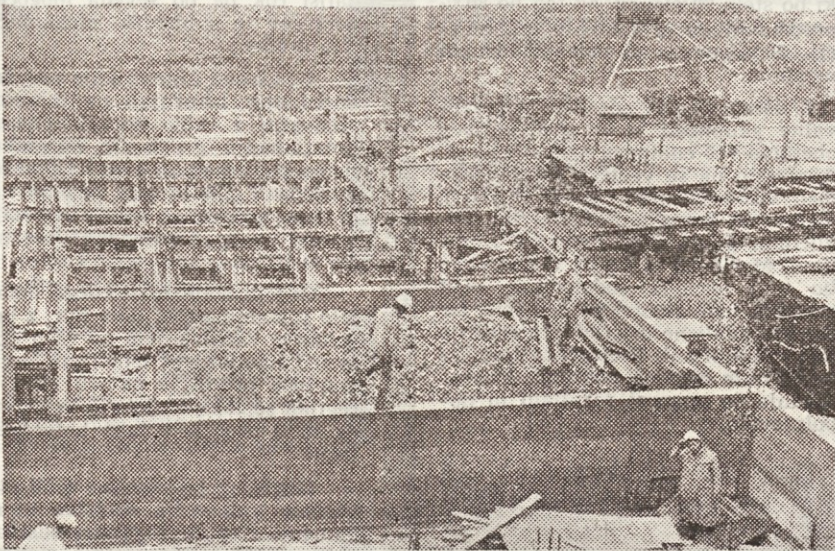
V centru Maribora

Začeli smo graditi poslovno-stanovanjski objekt — Objekt je šestnadstopen

Na vogalu Slovenske in Gosposke ulice v bližini mariborskega stadiona smo začeli graditi poslovno-stanovanjski objekt. V tej hiši bo 87 stanovanj, med njimi garsonjere, enosobna, dvosobna in dvoipolsobna, trisobna in triinipolsobna ter štirišobna stanovanja. Vsa stanovanja bodo imela lože in manjše terase.

Skupna površina vseh stanovanj znaša 6.350 m² neto površine. Objekt je šestnadstopen, v kleti pa bo poleg običajnih pritliklin še nekaj garaž. Te bodo tudi na dvorišču in njihovo skupno število je 47. Vse pritličje objekta je predvideno za manjše lokale.

Konstrukcija stavbe je železobetonska. Vse obodne in nosilne stene ter plošče so v železobetonu. Vrednost objekta je 350 milijonov dinarjev. Končan bo novembra leta 1974, njegov projektant pa je inž. Boris Vede.

Nova stanovanjska in poslovna zgradba za trg v Mariboru že

Zastrupitev s hrano

Nevarno je mleko, neslani sir, slaščice in razne kreme ter mleto meso

Zastrupitev s hrano nastane, če pojemo okuženo hrano. V taki hrani so razne bolezenske bakterije, ki izločajo v hrano strupene snovi. V hrano pridejo z okuženimi rokami, zaradi ran, čirov, umazanih posod in muh ter drugih insektov. Okužena hrana (živilo) izhaja tudi od bolne živali (mleko in meso).

Strupi so včasih tako trdoživi, da jih ne moremo uničiti niti s kuhanjem. Najpogostnejše zastrupitve so z okuženim

- mlekom in neslanim sirom,
- slaščicami in kremami,
- mesom, npr. predelanim v obliki mletega mesa, čevapčiči, pašteta-mi ipd.

Sadje in zelenjava sta le redko vzrok zastrupitve, lahko pa je nevarna krompirjeva solata, če dolgo časa stoji.

Znaki zastrupitve: tegoba, krči v trebuhu, driska, občutek slabosti, včasih bruhanje. Znaki se pojavijo 1—2 dni po zaužitju okužene hrane. Temperatura se redko poviša.

Huda zastrupitev — botulizem povzroča tudi smrt. Ta nastane zaradi uživanja pokvarjenih konzerv mesa in zelenjave, ki so okužene z zelo strupenimi strupi — bacili botulizma.

Dr. M.

Sindikat o stabilizacijskih ukrepih

Razprava sindikalnega odbora podjetja o uresničevanju akcijskega programa stabilizacije v Gradisu

Ena najvažnejših točk zadnje seje odbora sindikalne organizacije v Gradisu je bilo izvajanje akcijskega programa stabilizacije v Gradisu. Ta med drugim določa, da se vse enote in podjetja vključijo v skupno akcijo varčevanja. Tako morajo enote varčevati z reproduktivnim materialom, z neproduktivnimi storitvami, predvsem s stroški režije, racionalizirati zaloge, zmanjšati stroške za reprezentanco, proslave, poslovna kosila itd. To je le ena izmed nalog, pa se bomo ob njej vseeno malo dlje pomudili.

V tabeli, ki jo objavljamo v tej številki časopisa, lahko vidimo, da smo porabili v letošnjih prvih štirih mesecih za investicijsko vzdrževanje 1.184.179,55 din, za dnevnice doma 311.474,40 din in v tujini 2.128,00 din, za reklamo in promocijo 112.622,65 din, za reprezentančne stroške 58.678,65 din, za kilometrino 344.955,35 din, za stroške za urejanje nove proizvodnje 75.508,00 din in za nagrade vajencev 702.953,15 din. Pona vadi so dnevnice tisto najbolj vidno področje, kjer se ustavijo kritične oči. Če tudi mi pogledamo tja, bomo videli, da je največja vsota napisana pri centru za izobraževanje. Tu pa moramo povedati, da so stroški dnevnice zato tako visoki, ker so vanj vračunane dnevnice vseh seminaristov v Radovljici.

Na splošno lahko ugotovimo, da so se stroški v primerjavi z lanskim letom znižali, torej smo se začeli dobro vključevati v stabilizacijske ukrepe. Pravi rezultat se bo pokazal šele na koncu leta.

Na seji so razpravljali tudi o uspehu meseca varnosti pri delu. Ugotovili so, da je bila udeležba na predavanjih le 54 % in torej uspeh ni tak, kot smo želeli. Kljub temu pa se je v zadnjem mesecu število nesreč zmanjšalo. Predlagali so, da bi pri vsaki oceni za osebne dohodke upoštevali tudi delavčovo ravnanje z zaščitnimi sredstvi. Opazimo lahko namreč, da delavci uporabljajo predvsem zaščitne rokavice, veliko

manj pa čelade, čeprav je ta skoraj bolj nujna. Res je, da tiste, ki upoštevajo predpise varstva pri delu, nagradujejo posebej, vendar bi bila veliko boljša »šiba božja«, če zaradi

nespoštovanja predpisov kdo ne bi bil ocenjen z višjo oceno in bi se mu to poznalo v ženo. Pravijo, da vsak najprej poskrbi zase, pri nas se pa kaže drugačna slika: namesto,

da bi se držali predpisov in si glave zavarovali s čeladami, jih ta moti in je ne nosijo.

Ker je prav od sindikalne organizacije precej odvisno, kako bodo

stabilizacijski ukrepi izvedeni, so sklenili, da bodo do 20. junija organizirali dvodnevni seminar za predsednike osnovnih sindikalnih organizacij in člane izvršnega odbora sindikata podjetja. Tam bi se temeljito seznanili z ukrepi, ki so potrebni za izvajanje stabilizacije pri nas, obenem pa bi si tudi izmenjali izkušnje.

Sklenili so tudi, da bodo dali 2000 dinarjev za nakup invalidskega vozička tovarišu Francu Ljubcu, našemu bivšemu delovodji, ki je zaradi hude bolezni izgubil obe nogi.

Zap. št.	ENOTA	Investicij. vzdrževanje	Dnevnice		Reklama in propaganda	Reprezent. stroški	Kilometrina	Stroški za urejanje nove proizv.	Nagrade vajencev
			doma	v tujini					
1	Projektivni biro Maribor	-	3.242,50	-	150,00	630,10	392,40	-	-
2	Projektivni biro Ljubljana	-	2.164,00	-	-	1.444,50	8.290,50	-	-
3	Celje	176.400,00	25.090,40	-	7.800,00	3.403,60	22.219,75	19.492,00	48.942,70
4	Jesenice	73.835,70	12.900,00	-	5.000,00	2.194,80	19.596,60	21.808,00	47.497,00
5	Koper	39.125,25	3.600,00	-	-	3.261,05	6.194,70	-	-
6	Ljubljana	83.063,00	26.192,00	-	1.500,00	1.397,40	26.653,20	1.008,00	51.848,95
7	Ljubljana - okolica	-	973,00	-	-	427,20	8.997,30	-	17.139,20
8	Maribor	166.068,45	20.825,00	-	600,00	2.222,10	80.644,00	-	146.837,30
9	Nizke gradnje Maribor	-	6.165,30	-	870,00	3.275,65	22.959,90	-	-
10	Ravne na Koroškem	8.750,85	6.852,00	-	500,00	6.441,75	39.944,70	17.986,00	57.767,65
11	KO Ljubljana	230.687,20	11.857,50	-	-	7.006,75	29.437,20	1.000,00	52.685,20
12	KO Maribor	18.179,55	16.115,50	720,00	150,00	3.742,60	16.361,00	-	24.498,15
13	LIO Škofja Loka	55.000,00	6.266,00	1.408,00	-	798,70	13.927,00	-	41.198,80
14	OQP Ljubljana	146.271,75	6.984,00	-	4.800,00	1.411,60	2.143,80	-	38.773,90
15	SPO Ljubljana	-	12.091,00	-	-	1.988,20	6.525,00	-	-
16	Železokrivnica Lj.	-	4.390,00	-	-	-	3.474,90	-	5.357,40
17	Centrala	-	38.772,70	-	91.252,65	17.532,65	35.830,80	14.214,00	-
18	Uprava stan. hiš	186.797,80	800,00	-	-	-	1.362,60	-	-
19	Center za izobraž.	-	103.921,50	-	-	1.500,00	-	-	170.406,90
20	Centralno skladišče	-	2.272,00	-	-	-	-	-	-
		1.184.179,55	311.474,40	2.128,00	112.622,65	58.678,65	344.955,35	75.508,00	702.953,15

BAUMA — 17. mednarodni sejem gradbene mehanizacije je bil v München 10. do 18. marca — odpira osnove za splošno povečavo ekspanzije za mnoge evropske države kljub pravkar nastali mednarodni denarni krizi.

Ocene Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj predvidevajo, da se bo stopnja rasti povečala in da bo dosegla v tem letu stopnjo rasti blizu 6,5 odstotkov. V Nemčiji bo stopnja rasti nadpovprečna, saj se je povečala do 3, za beležena v zadnjih šestih mesecih 1972, na 6,5 v drugi polovici 1973. Vse to prerokuje blaginjo nemškemu gradbeništvu.

● V Franciji presega stopnja rasti družbenega proizvoda večino evropskih dežel. V letu 1972 ponovno dosega stalno močno stopnjo rasti v deželi, vključno gradbeništvo. Trenutno poskuša vlada doseči važen trgovinski in politični uravnoteženi ukrep: skuša ukrotiti rast cen z omejevanjem povpraševanja na eni strani ter istočasno skuša obdržati močno gospodarsko rast z druge strani. Četudi ta cilja nista nezdržljiva, je težavno doseči njih ostvaritev. Šele po parlamentarnih volitvah bo lahko v marcu ugotoviti, ali bo dan glavni poudarek na povečavo stopnje rasti (vključno povečanje gradbene dejavnosti) ali na stabilizacijo cen (npr. znižanje gradb. dejavnosti). V vsakem primeru pa lahko pričakujemo, da bo stopnja rasti družbenega proizvoda nadaljevala svojo zelo močno stopnjo rasti od več kot 5 %.

Splošen gospodarski razvoj kot tudi razvoj gradbeništva je bil občutno omejen z zadrževanjem cen. Nezaposlenost se povečuje, toda — po mednarodnih standardih — še ni zelo visoka. Za gradbeništvo so bili storjeni pomembni regionalni in politični ukrepi.

● Velika Britanija kaže s stopnjo rasti v letu 1973 približno 3% sorazmerno dober rezultat. Za 1973 je bila predvidena stopnja rasti za več kot 4 odstotke. Predvidevanja o tej deželi pa so težavna, ker je mnogo nepredvidljivih sprememb, v gospodarstvu. Vendar vstop v EGS (Evropska gospodarska skupnost) lahko prinese stimulacijo za investiranje, vključno za investiranje v gradbeno dejavnost.

Nedvomno je **Danska** pridobila od vstopa v EGS. Kot »mostni opornik EGS« za Švedsko in Norveško ima sedaj **Danska** nove dodatne možnosti razvoja. Strukturne razlike, ki izvirajo iz te nove situacije, so razumljivo povezane z gradbeno dejavnostjo. Vendar prevladujoča tržna situacija ni ugodna in je tudi za leto 1973 pričakovati le usmerjeno razvojno rast. **Danska** ima ugodne pogoje za dolgoročni razvoj, čeprav

● Norveška je preživela gospodarski zastoj v letu 1971 skoro brez pretresov. Spodrslija, da ni pristopila k EGS pa napoveduje težak udarec za del gospodarstva, ki je odvisen od izvoza. Doslej še ni jasno, kako bodo premagali to mrtvo točko. Gospodarska dejavnost (vključno grad-

	1967	1968	1969	1970	1971*	1972**	1973**
Francija	4.4	4.2	7.9	6.0	5.5	5.5	5.5
Avstrija	3.1	4.1	6.4	7.1	5.5	5.0	5.5
Norveška	5.8	3.7	4.2	3.5	5.0	4.0	3.0
Anglija	1.8	3.1	1.7	1.9	1.5	3.0	3.5
Švica	1.8	4.2	6.2	4.6	4.5	4.5	4.5
Belgija	3.4	3.8	6.5	6.1	4.0	3.0	4.5
Finska	2.2	2.4	8.2	7.3	1.0	4.5	5.0
Italija	6.4	6.0	5.0	5.1	1.5	2.5	4.5
Švedska	2.5	3.2	5.2	4.5	0.0	2.0	3.5
Nizozemska	5.6	6.2	5.3	5.6	4.0	3.0	4.5
Danska	3.8	3.5	7.0	3.2	2.5	2.0	3.0
Z. Nemčija	0.2	7.2	8.1	5.4	3.0	2.5	5.0

Viri OECD, National accounts statistics 1953
OECD, Main economic indicators
EWG, Die Wirtschaftslage der Gemeinschaft Nationale Quellen

● Švedska se bori — s skromnim uspehom — s problemi gospodarske stagnacije in dvigujoče se nezaposlenosti. Zaradi vpliva evropskega gospodarstva sploh se gospodarska stopnja rasti tudi v Švedski izboljšuje, gradbeništvo pa je doživelo le malo koristi. Draginja narašča in vlada se je odločila, da poskusi najti zdravilo z direktnimi ukrepi.

● Od srednjeevropskih dežel je izkazala Švica močno gospodarsko rast v 1972, združeno z močno dejavnostjo v gradbeništvu. Proti koncu leta so pa morali biti storjeni ukrepi za boj proti zviševanju cen. Ti so v glavnem prizadeli gradbeništvo.

● V Zahodni Nemčiji obstaja nenavadna različnost v gospodarstvu gradbeništva: z ene strani gradbeni razmah pri gradnji stanovanj in zastoj drugega dela, kar prizadene družbeni del nizkih gradenj. Ta protislovni razvoj izvira iz enega samega vzroka: strmega dvigani cen, nenavadnega za to deželo. To je pripeljalo do oslavitve družbenih virov.

Pri gradnji stanovanj pa je rast cen pospešila naročila: večina varčevalcev je poskrbela za hitro investiranje svojega kapitala v trdne nepremičnine, v glavnem v individualne hiše in blokovne stanovanjske

Ko je razpravljal o bodočnosti nemških izdelovalcev gradbene opreme, je predstavnik združenja VDMA dejal, da bo leto 1973 kljub vsemu ugodnejše za proizvajalce te opreme. Kapitalni investicijski projekti, ki so bili zapostavljeni v preteklih dveh letih, bi se morali povečevati skladno z modernizacijo industrije z

**prevedel iz revije
Mednarodno gradbeništvo
april 1973, London**

Spoštovani tovariši!

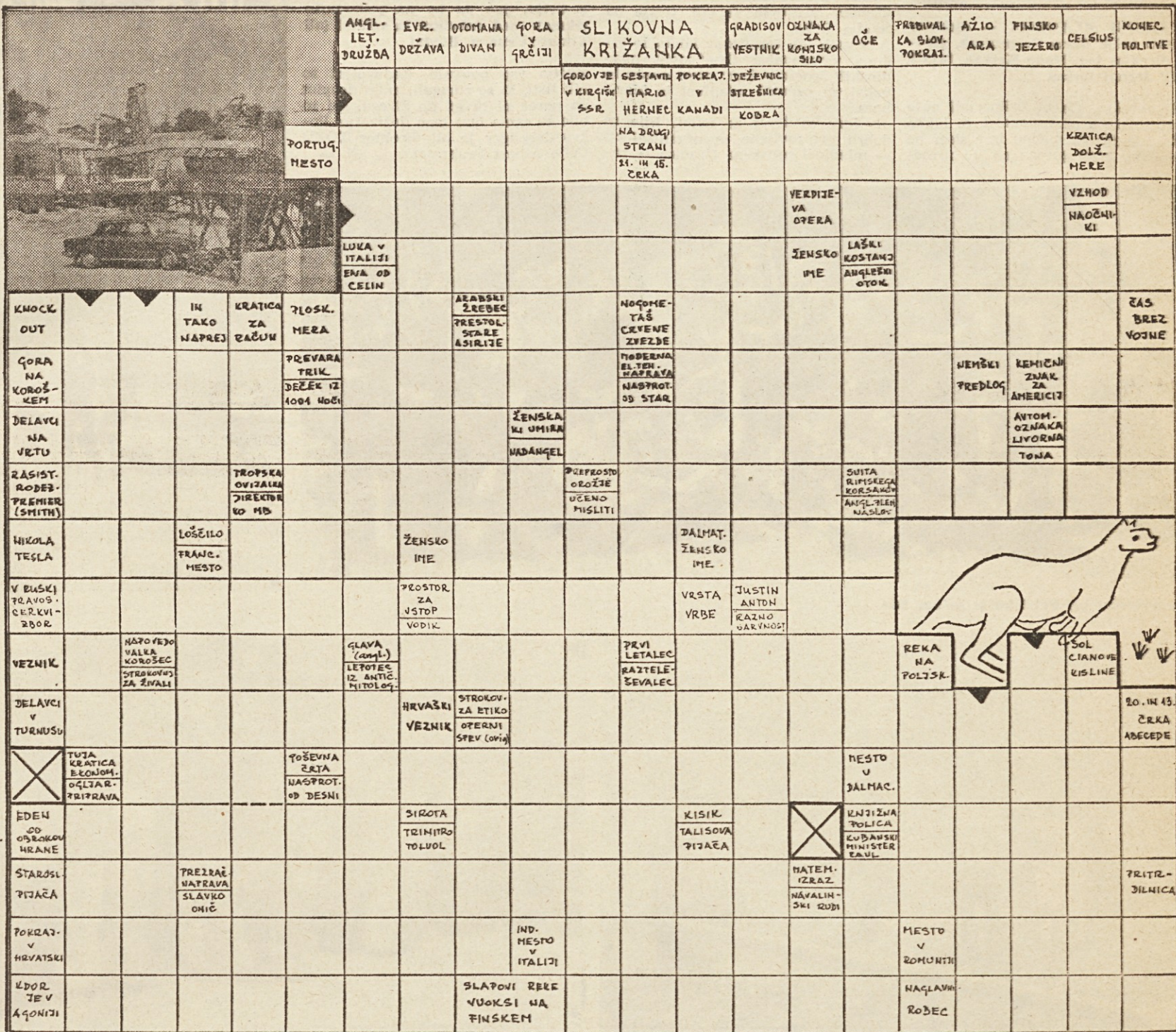
Pavao Taradi

Iskreno se zahvaljujemo vsem članom kolektiva za lepo in hvale vredno podporo; moram reči, da me je močno presenetila in mi bila tudi zelo dobrodošla. Tako res ne morem najti prave besede, da bi se za to humano dejanje zadosti zahvalil.

Vsem članom kolektiva želim ob tej priložnosti veliko zdravja in veselja, pri delu pa mnogo uspeha. Še enkrat prisrčna hvala!

Štefan Zidar z družino

	GNP fiksne tekoče cene		Skupaj gradnje fiksne tekoče cene	
Danska	61	175	122	317
Francija	78	166	131	248
Z. Nemčija	78	139	78	167
Italija	63	156	63	180
Nizozemska	68	166	96	226
Švedska (1958-68)	55	127	77	161
Švica	57	138	79	174
Anglija	34	88	74	134
Avstrija	59	126	56	141
Belgija	60	113	66	173
Finska	66	173	53	160
Grčija	99	157	198	266
Irska (1959-68)	51	115	136	239
Norveška	61	129	55	133
Portugalska	84	148	99	155
Španija	99	233	130	254

Zmagovalna ekipa iz Maribora z osvojenim pokalom

MLADI SO TEKMOVALI

V Celju je bilo tretje športno srečanje mladincev — Prvo mesto in pokal so osvojili mladinci iz Maribora — Vsega skupaj je bilo okrog 250 tekmovalcev in tekmovalk

Dne 19. maja smo mladi gradisovci okupirali Celje: na enem koncu — že pod gradom — so nogometaši dajali vse od sebe, na drugem koncu so tekmovali v namiznem tenisu, center je gostil šahiste, v »hribih« pa so pokali naši strelci. Skratka, bilo nas je kot mravelj.

III. športnega srečanja mladincev so se naši mladinci udeležili polnoštevilno. Največ je bilo nogometašev in tudi njihova igra je bila naj-

STAREJŠI MLADINCI — direktor TOZD Celje Berto Praprotnik, glavni direktor ing. Hugo Keržan, tajnik SOP Jernej Jeršan

bolj »vroča«. Če bi primerjali naše nogometaše s profesionalci, bi lahko rekli, da jih po načinu igre sicer ne dosegajo, prav gotovo pa jih prese-

gajo po borbenosti. Frčala je žoga, padali so goli, pa tudi nogometaši so bili marsikdaj na tleh. Skoda le, da je bila žoga navajena na večje igrišče in je tako neprestano silila čez mejo.

Prva tri mesta so si priborili naslednji:

1. Skofja Loka
2. SPO Ljubljana
3. Ravne na Koroškem

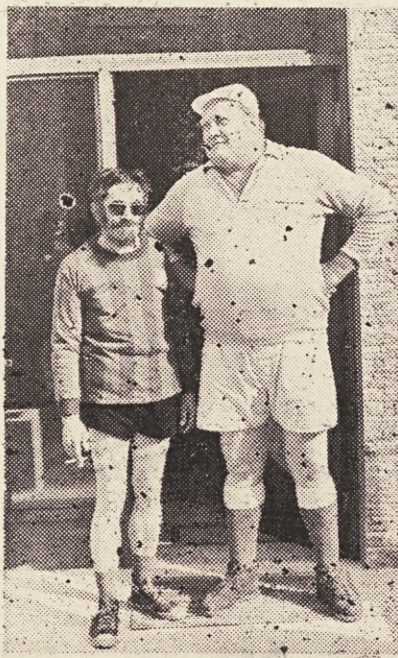
Belo žogico so nabijali v dvorani atletskega kluba Kladivar. Prostor je bil primeren, igralci ugreti in vsak se je boril po svojih močeh, da bi ugnal nasprotnika in tako priboril svoji ekipi boljše mesto. Zmagali so Ravenčani, drugi so bili učenci iz doma v Novih Jaršah, tretje mesto pa so zasedli Mariborčani.

Za prvo mesto v šahu se je potegovalo devet ekip. Tu so se najbolj odrezali člani ljubljanske ekipe, drugi so bili Mariborčani, tretji pa člani ekipe Nizkih gradenj.

Med strelci si je nabral največ krogov Josip Humeč iz Maribora — kar 173, drugi je bil s 163 krogov Ignac Kokelj, tretji pa s 160 krogov Andrija Pongrac. Ekipno je prvo mesto zasedel Maribor, drugo dom učencev v Novih Jaršah, tretje pa Skofja Loka.

Iz vseh teh rezultatov lahko že vidimo zmagovalca Gradisovih mladinskih športnih iger: prvo mesto in pokal so osvojili mladinci iz Maribora.

Igre so torej za nami. Bile so dobro pripravljene in organizatorji — mladinci celjskega Gradisa — za-

TO SE PRIDE — Tole sicer ni bilo v Celju, pač pa bo na prihodnjih tekmah med debelimi in suhimi (ali Viktor: Cene z Bleda)

služijo vso pohvalo. Zadovoljni so bili tisti, ki so zmagali, onim drugim pa poraz ni prišel do živega, saj so bile že same igre lepo doživetje. Pokrovitelj iger je bil direktor TOZD Celje Albert Praprotnik. N. G.

Na strelišču pri Petričku se je kar trlo

Največ ljudi in najbolj živahno je bilo na igrišču skalne kleti

V Celju se je zbralo več kot 250 mladincev

Dopust bo daljši

Izšel je zakon o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu, kjer je določeno, da lahko dobimo v vsakem koledarskem letu najmanj 18 in največ 30 dni dopusta. Pravico do dopusta dobi delavec od sedaj dalje že po 6 mesecih nepretrganega dela v TOZD in ne šele po 11 me-

secih, kot je bilo dosedaj. Pravico do najmanj 18 dni dopusta ima vsak že z uveljavitvijo zakona, ki je bil objavljen 19. aprila 1973.

Razlike, ki nastopijo po predlagani spremembi od dosedanjega pravilnika, so naslednje:

	Skupno število dni dopusta po spremembi dni	dni dopusta po sedanjem pravilniku dni
do 5 let zaposlitve	18	15
nad 5—8 let zaposlitve	19	18
nad 8—11 let zaposlitve	20	18
nad 11—15 let zaposlitve	21	18
nad 15—18 let zaposlitve	24	24
nad 18—21 let zaposlitve	25	24
nad 21—25 let zaposlitve	26	24
nad 25 let zaposlitve	30	30

Prosta sobota se upošteva pri koriščenju dopusta kot delovni dan in je gornje število mišljeno tudi za proste sobote, ki padejo med čas koriščenja dopusta.

Delavci, ki so do 27. aprila 1973 izkoristili v celoti dopust za koledarsko leto, nimajo opravice dopusta za večje število dni, ki bi jim sicer pripadalo po uveljavitvi spremembe.

Zgoraj so organizatorji mladinskih športnih iger, spodaj pa so prizori iz zagrizenih bitk za zmago

